

ԱՎԵԴԱՔԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 2, 1908

ԹԻԻ 18

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

Ճ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Հէլէն Գէլըր եւ զգացում ու զգայնութիւն

Արդիականները

Փոքր ընտանիքներ եւ իւրանդութիւն

Տը. Չարլս Քըմհայըրմ Հոլ

Երաժշտական հանդէս մը

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Ծերակուտական Պէվըրիմ եւ Սը. Գիրքը

Անառակ որդիին հայրը

Ուրիշներու պատուհանները

ԲԱԶՄԱԶԲԱՂ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Բնութեան թաքուն տեսարանները

Փրոֆ. Յ. Հ. Ճէճիճեան

Սը. Գրքին Հայերէն հնագոյն թարգմանութիւնը

Մայրերուն

ՓԱՌՆԱԿ

Մայրերուն

ՄԻՍԻՍ ՏԱՏ

Ոչ եւս է վեր. ցակոք թաշմեան

Ճ. Փ. ՄԱԳՆՈԹԸՆ

ՍԲ. ԳՐՈՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

❖ اوه داپر هفته لق غزته — در سعادتده بايل هاوسده ❖

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Տարեկ. բժնեգին 30 ՂԳ.
Ամերիկայի հմր 1.50 Տոլ.
Անգղիոյ „ 6 շիլին
Ռուսիոյ „ 7.75 Ֆր.

Ձեռքէ հասը 30 փարա

Ծանուցման գիները
չափաւոր

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅՏԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

(ԱՆԿԷԼԻՍՖՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիր Հ. Մ. Ալեն

Պայպը Հառա, Սթամպուլ

Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH

EDITOR HERBERT M. ALLEN

Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 30
U. S. A. \$1.50
England Shils. 6.—
Other countries Frs. 7.75

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on
application

ԱՄԵՐԻԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 2, 1908

ԹԻԻ 18

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Մ. ԱԼԷՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՀԷԼԷՆ ՔԵԼԸՐ

ՆԻ ԶԳԱՅՈՒՄ ՈՒ ԶԳԱՅՈՒԹԻՒՆ

Յ. Գ. Գ.

ՕՐԻՈՐԳ. ՀԷԼԷՆ ՔԵԼԸՐ անուն կոյր-խուլ աղջկան կենսագրութեան վրայ համառօտ տեղեկութիւն տուած էինք 1904ի Աւետիքի 19 թիւին մէջ: Գրած էինք այս կոյր-խուլ աղջկան կարգալ գրել սորված ըլլալը, և 1900ին իր 20երորդ տարիքին մէջ լաւ քննութիւն մը տալը և գոլէճ մանկը: Օրիորդը այս օրերս Միւլհայմ Մէլքի համալսարանի մէջ «Զգացում և Զգայնութիւն» վերնադրով երկու յօդուած հրատարակած է, որոնց մէջ տեղեկութիւն կու տայ իր անձնական փորձառութեան վրայ և ինչ ինչ կարծիքներ կը յայտնէ կոյր-խուլներու դաստիարակութեան սկզբունքներուն վրայ: Մարդ կը հիանայ տեսողութիւն և լսողութիւն զուրկ այս աղջկան յայտնած գաղափարներուն և երեւակայութեան բարձրութեան, լեզուին պերճաւորութեան և գործածած ոճին ճշգրտութեան և ճշգրտութեան վրայ: Այս մասին մեր ընթերցողներուն գէթ դոյզն ինչ գաղափար տալու նպատակաւ յիշեալ յօդուածէն հատուածներ կը թարգմանենք:

Կ'ընդունիմ թէ տեսանելի տեղեկութիւն մէջ կան անթիւ անհամար սքանչելիքներ զորոնք չեմ կոտորող երեւակայել: Նմանապէս, ով քննադատ, կան բիւրաւոր զգացումներ զորոնք ես կը նշմարեմ, որոնց վրայով դուն չես երազեր: Երբեմն այնպէս կը թուի թէ նոյն իսկ իմ մարմնիս նիւթը իբր թէ լազմաթիւ աչքեր է որոնք դուրս կը նային ըստ կամ ամէն օր ի նորոյ ստեղծուած աշխարհի մը վրայ: Ուրբերու ձայները քաղովին տարիքին, անոր արական կամ իղական սեռէ ըլլալուն և կեր-

պերուն համեմատ կը տարբերին: Օր մը օթելի մը սեղանատան մէջ շօշափման աններդաշնակութիւն մը ուշադրութիւնս գրաւեց: Հանդարտ նստայ և մտիկ ըրի ոտքերովս: Հասկցայ որ երկու սպասաւորներ ետ առաջ կը քալէին, բայց ոչ թէ հաւասար գնացքով: Նաւագախումբ մը կը նուագէր, և ես կրնայի զգալ երաժշտութեան կոհակները տախտակաման վրայ: Սպասաւորներէն մէկը կը քալէր նուագին հետ համաչափ, չնորհալի և թեթեւ, մինչ միւսը նկատի չէր առներ երաժշտութիւնը և կը վազվտէր սեղանէ սեղան, բուն իր մտքին մէջ զգացած աններդաշնակ բաղխումին համեմատ: Կենդանիներուն զրուցուածքները, թէեւ առանց բառերու, պերճաւոր են ինծի համար: Կատուին խուկալը, շան հաչելով աղաբարեկը, անոր կաղկանձեկը յուսահատութիւնէն և խորալը գոհունակութիւնէն, կովուն բառաչելը, ձիուն խինջիկը, առիւծին մոնչելը: Թերեւս պարտիմ աւելցնել քննադատներու և տարակուսողներու համար, որոնք սոյն ձառը կը կարգան, թէ իմ ձեռքովս ես զգացած եմ ըզոր այս ձայները: Թմբուկին ձայնը ինծի կ'աղղէ կուրծքէս մինչեւ ուսիս ոսկորները: Ինչպէս ձեզի, ինծի ալ երկիրը անշարժ կ'երեւնայ և կը թուի թէ արեւը կը շարժի: Եւ անիւ կը լսեմ որոտման դուռը և զսպուած ձայնը զոր ծովը կը հանէ երբ ծովափին կը դարնուի: Եւ կը սիրեմ այն նուագաւորան գործիքը որով ովկիանոսին բոլոր երաժշտական եղանակները կը հաւաքուին և կ'արձակուին ծովափնային ողորդումներուն — այն բազմաձայն երգէտին — միջոցով: Զուլթալը գեղեցիկ և կենդանի կ'երեւայ երբ կը պատասխանէ վարդապետին թեթեւադոյն կամքին: Անոր խաղերուն մէջտեղի

տարբերութիւնները աւելի փափուկ են քան դաշնամուրին խաղերունը : Չեմ կրնար գիւրաւ զանազանել երգուած եղանակ մը : Բայց ձեռքս ուրիշին կոկորդին և այտին վրայ դնելով կը զգամ ձայնին ելեւէջքը և փոփոխութիւնները : Շօշափումը զիս կը կապակցէ քաղաքին առեւտուրին և բաղմադիմի գործունէութեան հետ : Բայց գեղին լուծիւնը , զոր շօշափումը կը զգամ , միշտ յոյժ հաճելի կը գտնեմ քաղաքին ժխորէն և կառախումբին գրգռիչ ճոնչումներէն ետեւ :

Երկրի հազարաւոր դաշն ձայները ճշմարտութեամբ գտած են իմ ներսս : Խոտի փունջերուն փոքրիկ հնչիւնը , տերեւներուն մետաքսաման շրշիւնը , միջասներուն բզզիւնը , ծաղիկներուն մէջ մեղուններուն բզզումը զգացած եմ , թռչունին թեւերուն թրթռումը անոր լուացուելէն ետքը , և խիճերուն վրայ իջնող ջուրին խոխոջումը : Տաքումութեան ալիքները և ձայնի ալիքները երեսիս կը զարնուին անհուն զանազանութեամբ և բաղադրութեամբ , մինչեւ այն աստիճան որ ես կարող եմ ենթադրել թէ ի՞նչ ըլլալու են հազարաւոր ձայները զորոնք իմ անզգայ ականջներս լսած չեն :

Անկեալ հրեշտակին մէկ բանը կայ մարդուս վրայ :

Իմ փորձութեանս մէջ հոտառութիւնը ամենակարեւորն է : Հոտառութեան զգացումս խնայուցած է ինծի փոթորիկին զալը անոր տեսանելի ուեւէ մէկ նշանէն առաջ : Հոտառութեամբ գիտեմ թէ ի՞նչ տեսակ տուն է այն որուն մէջ կը մտնենք : Ճանչցած եմ հին մեթոքով չինուած գեղջային տուն մը , վասն զի անիկա հոտի քանի մը խաւեր ունի :

Երեկոյեան հանգարտութեան մէջ դերեկ ժամանակէն աւելի քիչ թրթռումներ տեղի կ'ունենան և այն ատեն ես աւելի կը վստահիմ հոտառութեան : Լուցիկին ծծմբային հոտը կ'իմացնէ ինծի թէ լամբարները կը վառեն : Աւելի վերջերը կը նշմարեմ հոտի ծածանումը որ կը ծաւալի և կ'աներեւութանայ : Ատիկա նշան է թէ լոյսերը մարած են գիշերուն համար :

Անցեալ օր պոռոյտի ելայ գէպի ընտանի անտառ մը : Անհանգիստ ընող հոտ մը յանկարծ զիս վախցուց և կասեցուց : Այնուհետեւ յաջորդեց մասնաւոր և չափուած ճոնչիւն մը , որու յաջորդեց խուլ ծանր որոտում մը : Հոտը և ճոնչիւնը շատ լաւ հասկցայ : Ծառերը կը տապալուէին :

Հոտին մէջ ուրիշ բան մըն ալ կայ , որ ինծի հեռաւորութիւն կը զգացնէ : Չանիկա կոչելու եմ հորիզոն — այն գիծը ուր հոտը և երեւակայու-

թիւնը իրարու կը հանդիպին հոտի ամենահեռի սահմանադրին վրայ :

Գոլորշիացումներէ շատ բան կը սորվիմ մարդոց վրայ : Այսու ամենապիւր մարդկային հոտերը այնքան զանազան են և գիւրաւ ճանաչելի , որքան են ձեռքերը և դէմքերը : Իմ սիրած անձերուս սիւրելի հոտերը այնպէս որոշ , այնպէս անսխալելի են , որ ոչինչ կրնայ բոլորովին ջնջել զանոնք : Անգամ մը , ասկէ երկար ժամանակ առաջ , խրուում երկաթուղիի կայարանի մը մէջ տիկին մը համբուրեց զիս՝ քուլէս աճապարանքով անցնելու միջոցին : Ես դաւած չէի մինչեւ անգամ անոր հանդերձին : Բայց անիկա հոտ մը թողուց իր համբոյցով որ ինծի տուաւ անոր մէկ նշմարը : Շատ տարիներ անցած են անոր զիս համբուրելէն հետէ : Բայց անոր հոտը տակաւին թարմ է իմ յիշողութեանս մէջ : Կան մարդիկ , որոնք ունին տարտամ աննիւթ հոտ մը , որ կը տարուբերի աստ անոյ և կը ծաղրէ ամէն ջանք որ կ'ըլլայ անոր ուրժ պատկանիլը ստուգելու համար : Նոյն ժամանակ առնական գոլորշիացումները առ հասասակ աւելի զօրաւոր , աւելի կենդանի և աւելի ծաւալուն են քան կնոջականները : Պատանիներու և երիտասարդներու հոտին մէջ կայ բան մը էական , ինչպէս կրակին , փոթորիկին և աղի ծովերուն մէջ : Այդ կը բաբախէ զուարթութեամբ և փափաքով : Կը թեւադրէ ամէն բաներ զօրաւոր և դեղեցիկ և ցնծուն , և ինծի կու տայ ֆիզիքական երջանկութեան զգացում մը : Արդեօք ուրիշներ ալ դիտած են թէ բոլոր մանկիկները ունին միեւնոյն հոտը , մաքուր պարզ և առանց ծածկագրութեան , ինչպէս է իրենց ըուն անձնականութիւնը :

Բանաստեղծները սորվեցուցած են մեզի թէ ի՞նչ զարմանալիքներով լի է գիշերը : Եւ կուրութեան գիշերն ալ ունի իր զարմանալիքները : Անոյս միակ խաւարն է տղիւթութեան և անզգայութեան գիշերը : Մենք , կոյրեր և տեսնողներ , կը տարբերենք իրարմէ , ոչ թէ մեր զգայարաններով , այլ մեր զանոնք գործածելու եղանակովը , երեւակայութեամբ և համարձակութեամբ , որոնցմով իմաստութիւն կը փնտռենք զգայարաններու սահմանէն անդին :

Աւելի դժուար է խորհիլ սորվեցնել ազգաներուն քան Նիակարայի վեհութիւնը տեսնել սորվեցնել միտք ունեցող կոյրի մը : Ես քալած եմ մարդոց հետ որոնք աչքերը լուսով լի են , բայց որոնք բա՛ն չեն տեսներ անտառին , ծովուն կամ եթերին մէջ , բա՛ն չեն տեսներ քաղաքի փողոյներուն մէջ , բա՛ն չեն տեսներ գիրքերուն մէջ : Ի՞նչ անհանձար գիմակաւորում սա տեսնելը : Շատ աւելի աղէկ է

յաւիտեանս նաւարկել կուրութեան գիշերուան մէջ զգացողութիւնով և մտքով քան այսպէս դո՛ւ ըլլալ լոկ տեսողութեան գործողութեամբ :

Կոյրին տղէտը անհուն է և անդամանելի , բայց չբաժնար մեր բաժինը ծառայութեան , բարեկամութեան , պատուոյ , երեւակայութեան և իմաստութեան մէջ : Մածուկ ներքին կամքն է որ կը տիրէ մարդուս ճակատագրին վրայ : Աշխարհի գիտութեան դէզը երեւակայութեան արդիւնքն է : Մեծ բանաստեղծը , մեծ երաժիշտը իրենց բարձրագոյն ստեղծական վայրկեաններուն մէջ կը գողրին տեսողութեան և լսողութեան կոշտ գործիքները կիրարկելէ : Անոնք կ'արձակուին զգայարաններու կաշկանդումներէն , հոգեւոյ զօրաւոր մղիչ թեւերուն վրայ սլանալով մեր մշուշապատ բլուրներէն և խաւար հովիտներէն շատ բարձր կը վերանան լուսոյ , երաժշտութեան և իմացականութեան սահմանները :

Մեր կուրութիւնը երբեք չփոխերներքին իրականութիւններու ընթացքը : Եթէ ուղեւ ըլլալ բան մը որ չեմ , — աղուոր , աղնիւ , բարի բան մը , — կը փակեմ աչքերդ և ահաւոր վայրկեանի մը մէջ այն կ'ըլլաս ինչ որ կ'անձկաս ըլլալ :

Նայելով բոլոր գեղարուեստին , բոլոր Բնութեան , բոլոր սլատշած մարդկային խորհուրդի , գիտենք թէ կարգը , համեմատութիւնը , ձեւը գեղեցկութեան էական տարրերն են : Այդ կարգը , համեմատութիւնը և ձեւը շօշափելի են զգայարաններուն , բայց գեղեցկութիւնը և ներդաշնակութիւնը զգայարանքէն աւելի խոր են : Անոնք նման են սիրոյ և հաւատքի : Կը ծագին հոգեկան գործողութիւնէ մը , միայն թեթեւակի կախում ունենալով զգացումներէ : Կարգը , համեմատութիւնը , ձեւը չեն կրնար ծնանիլ մտքին մէջ գեղեցկութեան վերացական գաղափարները , եթէ արդէն գոյութիւն չունենայ հոգեկան իմացականութիւն մը որ կեանք չնչէ տարրերուն մէջ : Շատեր կատարեալ աչքեր ունենալով հանդերձ կոյր են իրենց իմացումներուն մէջ : Շատեր , կատարեալ ականջներ ունենալով հանդերձ , խուլ են զգացումի կողմէ : Բայց ասոնք են նոյն իսկ այնպիսիները որ կը համարձակին սահմաններ դնել անոնց տեսողութեան , որոնք թէեւ զուրկ են մէկ երկու զգայարանէ , սակայն ունին կամք , հոգի , կիրք , երեւակայութիւն , Բաներու ներդաշնակութիւն մը , ընդելուզում մը կայ , զոր գիտենք նիւթական աշխարհին և հոգեւորին մէջ :

Այս ընդելուզման արդիւնքը երբեմն լարերու

աններդաշնակ գործածումն է մեղեդիէ , ներդաշնակութիւնէ հեռու , շատ հեռու : (Այնպիսիներու օգտին համար որոնք վստահութեան պէտք ունին , պիտի ըսեմ թէ զգացած եմ նուազածուի մը իր ջութակին լարերը յարգարելը , գոշնակաւորելը , այնպէս որ իմ յառաջ բերած փոխաբերական եւ աղուոր իմացական ըմբռնումը կ'ուսնենամ :) Բայց վարժութիւնով և փորձառութիւնով կարողութիւնները կը հաւաքեն զարտուղող խաղերը և զանոնք բազադրելով կատարեալ ներդաշնակ աւելցութիւն մը կ'ընեն :

Տիեզերքին անհուն սքանչելիքները մեզի կը յայտնուին ճշգրիտ չափով եթէ կարող ենք ընդունիլ զանոնք : Բնութիւնը իր դերազանց երգերը կ'երգէ անոնց որոնք կը սիրեն զայն :

Ես դաշտերուն մէջ պարտած եմ առաւօտուն կանուխ : Զգացած եմ ցօղով ու անուշահոտութեամբ բոնաւորուած վարդերի մը : Զգացած եմ խաղաղուող կատուի ձագիւս չնորհալի շարժումները : Գիտցած եմ փոքրիկ մանուկներու անոյշ երկչոտ կերպերը : Գիտցած եմ բոլոր ասոնց ցաւադին հակադրութիւնները , շօշափմամբ հասկցուած ահռելի պատկեր մը : Լացած եմ կաղ կամ ի ծնէ կոյր կամ , որ աւելի յոռի է , մտքէ զուրկ մանուկի մը տկարութեան և տձեւութեան վրայ : Եթէ ունենայի թումսընի տաղանդը , ես ալ պիտի պատկերայնէի « Զարհուրելի Գիշերուան Քաղաք » մը , լոկ շօշափման զգացումներով : Այսպիսի անհաշտելի հակադրութիւններէ միթէ կրնանք չյաճողիլ կազմելու գաղափար գեղեցկութեան և ստուգիւ գիտնալ երբ սիրելութիւններու պատահինք :

Երեսո մթնոլորտին մէկ դուզնաքնայ մասը կը զգայ , բայց կ'երթամ շարունակող անջրպետին մէջ և օդը կը զգամ ամէն կէտի վրայ և ամէն վայրկեան : Ինծի պատմուած է մեր երկրին հեռաւորութիւններուն վրայով արեւէն , միւս մոլորակներէն և հաստատուն լուսաւորներէն : Կը բազմապատկեմ հաղար անգամ այն ծայրագոյն բարձրութիւնը և լայնութիւնը զոր իմ շօշափումս կը չափէ , և այսպէս խորին զգացում մը կ'ունենամ եթերին անհունութեան նկատմամբ : Փոխադրեցէք զիս շարունակ ջուրի , ջուրի և ոչ ուրիշ բանի , բայց միայն ջուրի վրայ , և կու տաք ինծի ամայութիւնը , անհունութիւնն Ովկիանոսին որ կը լեցնէ աչքը :

Արդ , տաքութիւնը կը զանազանի մեծապէս արեւին , կրակին , ձեռքերուն և կենդանեաց մուշտակին մէջ : Արդարեւ ինծի համար՝ կայ ցուրտ արեւ :

Մինչդեռ վարժուհիս ինծի եկած չէր, ես չէի գիտեր թէ ես գոյ եմ: Կ'ապրէի աշխարհի մը մէջ որ չէր աշխարհ: Չունէի ոչ կամք, ոչ իմացականութիւն: Իմ ներքին կեանքս այն ստեղծ էր ճերմակ թուղթ մը, ամայութիւն մը, առանց սնցեայի, ներկայի կամ ապագայի, առանց յոյսի կամ ակնկալութեան, առանց դարմանքի կամ ուրախութեան կամ հաւատքի: Իմ քնացած էութիւնս չունէր գաղափար Աստուծոյ կամ անմահութեան վրայ, ոչ ալ վախ մեռնելէ: Ես չեմ կրնար աւելի յատակօրէն ներկայացնել քան ոեւէ ուրիշ մէկը այն աստիճանական և նրբին փոփոխութիւնները առաջին տարւորութիւններէն մինչեւ վերացական գաղափարները: Բայց գիտեմ թէ իմ ֆիզիքական գաղափարներս, այսինքն նիւթական առարկաներէ ծագում առած գաղափարները, նախ չօշափումէն դուրսնուած գաղափարներ կը թուին ինծի: Իսկոյն անոնք իմացական նշանակութիւններ կ'առնեն: Յետոյ նշանակութիւնը կը բացատրուի «ներքին խօսուածք» կոչուածով:

Ինչեւիցէ, աւելի վերջերք իմ շարժութիւններուս և զգացումներուս մէկ պատկերը ուրիշներու մէջ փնտռելու առաջնորդուեցայ: Պէտք էր որ սորվէի ներքին զգացումներու արտաքին նշանները: Խոր-խափելով խարխափելով, վերջապէս դտայ ինքնութիւնս, և ականելով թէ իմ խորհուրդներս և զգացումներս ուրիշներն ալ ունին, կամաց կամաց կազմեցի գաղափարս մարդոց և Աստուծոյ նկատմամբ: Քանի կը կարգամ և կ'ուսանիմ, կը գտնեմ թէ այս է ինչ որ ըրած են ուրիշ մարդիկ: Մարդ կը նայի իր ներսը և ժամանակին կը գտնէ տիեզերքին չափը և նշանակութիւնը:

Կուրուքիւնը չունի սահմանափակող ազդեցութիւն մտային տեսողութեան վրայ: Իմ իմացական հորիզոնս անհունապէս լայն է: Անոնք որ կը հրամային ինծի որ մնամ իմ վտիտ զգայարաններուս անձուկ սահմանին մէջ՝ պիտի պահանջէին Հերչէլէ որ ձեզուն մը քաշէր իր աստեղադարդ տիեզերքին, և տար մեզի նորէն Պլատոնի ապականելէն դուրսերու կուռ հաստատութիւնը: Պիտի հրամայէին Տարվիլի, զանիկա գերեզմանէն հանելով, որ ջնջէ երկրաբանական ժամանակը և հորէն տայ մեզի այն սակաւաթիւ հազարաւոր տարիները: Ո՛հ, այն սէզ և ամբարտաւան ստորակուսողները: Անոնք միշտ կը ջանան կրճատել հոգեոյն վեր սաւառնիլ համարձակող թեւերը:

Այսպէս, խլութիւն և կուրութիւն չկան ան-նիւթ մտքին մէջ, որ փրկափառապէս է իրական

աշխարհը, այլ վտարուած, տարագրուած են կուրստական նիւթեղէն զգայարաններուն հետ: Իրականութիւնը, որուն նշանն են տեսանիլի բաները, կը փայլի մտքիս առջեւ: Մինչ կը շրջադայիմ սենեակիս մէջ իմ անհաստատ քայլերովս, հոգիս արծիւի թեւերով կը սլանայ կը սաւառնի զէպի վերին եթերը և անշիջանելի տեսողութեամբ կը գննէ յաւիտենական գեղեցկութեան աշխարհը:

ԱՐԴԻԱԿԱՆՆԵՐԸ. Փարիզի Համալսարանին աստուածաբանութեան Բողոք, դպրոցին պետ Մ. Սապաթիէ վերջերս Լոնտոնի մէջ շահեկան երեք ատենախօսութիւն ըրաւ Արդիականներուն և Հռոմայ Եկեղեցիին վրայ: Արդիականութեան սահմանը գծելու պահուն ըսաւ թէ կուսակցութիւն, դպրոց և նոյն իսկ մեթոտ մը չէ, այն, այլ խորհրդի ուղղութիւն մը: Եկեղեցիին հանդէպ անոնց դիրքը արհամարհանքի դիրք չէ, այլ յարգանքի: Չեն փափաքիր անոնք թօթափել Եկեղեցիին իշխանութիւնը, այլ արդի գիտութեան լուսով կը խնդրեն որ Պապը և Պապական Վարչութիւնը վերստին ի նկատ առնեն թէ իշխանութեան վրայ անոնց գաղափարը կը բացատրէ օրինակով այն երիտասարդին որ իր ծնողքը կը յարգէ և անոնցմէ կը կառավարուի բայց ոչ այնպէս որպէս երբ դեռ անչափահաս տղայ մը էր: Անոնց իշխանութիւնը ներքին և բարոյական եղած է մանաւանդ քան արտաքին ու ֆիզիքական: «Արդիականը կը սիրէ իր եկեղեցին, բայց կը հաւատայ թէ Եկեղեցին մարդուն համար եղաւ Շաբաթին նման և ոչ մարդը Եկեղեցիին համար»: Արդիականին համար «Եկեղեցին եկեղեցականներու նուիրապետութիւն մը չէ, այլ հաւատացեալներու հաւաքում մը»:

Լոնտոնի Սէնթ-Եյլէր շաբաթաթերթը սոյն բանախօսութիւններուն վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ Մ. Սապաթիէ քիչ ըսելիք ունէր վարդապետութեան վրայ: Արդիականները, անոր կարծիքով, քիչ կարեւորութիւն կ'ընծայեն վարդապետութեան և սակայն «բան մը չեն ուրանար»: Կ'ըսէ թէ անկաշկանդ խորհիլ և սակայն չուրանալ բան մը զոր Հռոմայ Եկեղեցին կը սորվեցնէ՝ պէտք է որ նշանակէ նուրը տարբերութիւն մը դնել կրօնական ճշմարտութեան և պատմական ճշմարտութեան միջեւ: Այսպիսի բան կարելի է: Չոր օրինակ, Կաթոլիկ ուսումնականի մը համար բնական է համոզուիլ թէ մեր Տէրը յիշատակի ընթերք մը

ստանալուց և միանգամայն դոյալիովսութեան հաւատալ, կամ թէ կարող է ան հաւատալ թէ մեր փրկչին մայրը, Մարիամ, զերբնական էակ մը չէր և միանգամայն մասնակցիլ զայն իբրեւ Երկնից թագուհին պաշտելու արարողութեան: Ապա յառաջ կ'երթայ հարցնել թէ Արդիականներու բոլոր բացասական յայտարարութիւններէն կրնա՞յ արդեօք հաստատական բան մը մէջ բերուիլ: Կ'ընդունի թէ նիւթապաշտ չեն անոնք, վասն զի կը շեշտեն հոգեւորը, թէ չգիտական չեն անոնք, վասն զի կը հաւատան Աստուծոյ և մարդուն միջեւ զբաղան ու պատմական յարաբերութեան մը, թէ Քրիստոնէայէն վասն զի ամէն բան Քրիստոսի ուսուցումներուն լոյսով կը նկատեն և թէ հերձուածող չեն, վասն զի պատրաստ են մանաւանդ ամէն ձախուռած կրել քան Հոռոմայ Եկեղեցիէն բաժնուիլ: Սակայն, Արդիականներու համակրանք յայտնելով հանդերձ իրենց քաջասրտութեան և անկեղծութեան համար, սա ամուր կարծիքէն է թէ Արդիականները պարտին աւելի բացայայտութիւն իրենց դրօշակն հաւատքներուն նկատմամբ: «Մարդիկ նորադարձներ չեն չափի՞ր՝ բան մը չուրանալով:» Մինչեւ որ յստակ ու չօշափելի բան մը չհաստատեն, անկարելի պիտի ըլլայ դատել թէ Հոռոմայ Եկեղեցիին այս նոր դրուագը յետաշրջում է արդեօք դէպ աւելի կենդանի հաւատք մը թէ ուղղափառ բանաձեւերու քայքայման նոր ապացոյց է: Միեւնոյն ժամանակ կենսական հաւատքի շահագրգռուող ամէն անձեր պարտին Գամաղիէլի հետ կրկնել, «Եթէ այդ խորհուրդը կամ դործը մարդոցմէ է՝ պիտի քակուի. ապա եթէ Աստուծոմէ է՝ չէք կրնար ատիկա քակել:»

ՓՈՔՐ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ Անդդիացի Փրոֆ. Բարդեի ՀԻՒԱՆԳՈՒԹԻՒՆ Փիրսըն անցեալները հետազոտութիւններ ըրաւ ուսականութեան (հիւծախտ) ժառանգականութեան նկատմամբ: Անոր եզրակացութիւններէն մին ընդհանուր շահեկանութիւն ունի այն վիճաբանութիւններուն պատճառով, որոնք շատ երկիրներու մէջ տեղի ունեցած են սա խնդրին նկատմամբ թէ ընտանիքները մեծ ըլլալու են թէ փոքր, և ի մասնաւորի սա պատճառով որ ամուսնացեալներու յարաճուն միտումն է կա՛մ բնաւ զաւակ չունենալ, կա՛մ երկու երեքէն աւելի չունենալ: Լոնստոնի թերթ մը Փրոֆ. Փիրսընի երկին վրայ խօսելով կ'ըսէ. «Ընտանիքին մեծ թէ փոքր անդամները աւելի ենթակայ են ուսականութիւն ծաղկեցնելու և ուսականութեան տրամադրութիւն ունենալու: Տա-

րիքոտ, զոր օրինակ, վախճանը անցած մարդու, և քառասունըօթը տարեկան կ'նոջ մը զաւակները, հանրութեան կարծիքով, առողջապահական աննպաստ պայմաններու մէջ պիտի ապրին ֆիզիքական թերութիւններու ժառանգութեան բերմամբ:» Սակայն ասոր իրական ապացոյց չկայ: «Տարիքոտ ծնողաց զաւակին առողջութիւնը կամ վատառողջութիւնը անոնց տարիքէն կախեալ չէ այնչափ որչափ առողջութենէն: Սակայն ժառանգուած կազմային թերութիւններու ընդհանուր ուսումնասիրութենէ մը պիտի թուի թէ ընտանիքի մը մեծ անդամները փոքրերէն աւելի ենթակայ են վնասուելու: Ուսականաւոր ընտանիքներու, ինչպէս և ուսականաւոր նախնիներէ չսերած ընտանիքներու, համար առաջին ծնունդները, մասնաւոր առաջինը և երկրորդը, ուսականութեան աւելի շատ ենթակայ կ'երեւին քան կրտսերագոյն անդամները:» Ուրեմն, ըստ Փրոֆ. Փիրսընի, առաջին և երկրորդ զաւակները ակտաբանական ժառանգութեան ամէն ձեւերը կը կրեն: Ուստի, եթէ ընտանիք մը միայն երկու զաւակ ունենայ, համայնքը պիտի բաղկանայ ակտաբանական ժառանգութեամբ վերին աստիճան օժտուած անձերէ, և այդ ժառանգութիւնը պիտի չկրնայ փոխուիլ նորագոյն զաւակներու ծնունդով: Արդիւնքն հարկաւ ազգային քայքայում կ'ըլլայ թիւի և, որ աւելի կարեւոր է, ֆիզիքական քաջառողջութեան կողմէ: Եթէ Տր. Փիրսընի խօսքերը պիտի ընդունուին, և մերժելու պատճառ մը չերեւիր, տրամաբանօրէն կը հետեւի թէ ընտանիքներու երիցագոյն զաւակները ամուսնանալու չեն իրարու հետ, այլ մանաւանդ ընտանիքի մը երէց զաւակը ամուսնանալու է ուրիշ ընտանիքի մը կրտսեր զաւակներէն մէկուն հետ: Երկրորդ կը հետեւի թէ երկուքէ աւելի զաւակ չունենալը սաստիկ վնասակար է ազգային առողջութեան և թէ ակտաբանագութիւնը ըստ կարելւոյն նուազագոյն աստիճանին հասցնելու ամէնէն արդիւնաւոր մեթոտը քիչ շատ արուեստական միջոցներու մէջ չկայանալ, այլ՝ Բնութեան օրէնքներուն հետեւելու և մեծ ընտանիքներու գոյութիւնը քաջալերելու մէջ:

ՏՐ. ՉԱՐԼՍ Ամբողջ Քրիստոնէայ աշխարհը ՏԲԸԹՀՊԸՐԹ ՀՈԼ ծանր կորուստ մը կը կրէ Եւսեպիոյն աստուածաբանական ճեմարանին նախագահ Տր. Հովի վաղահաս մահուամբ: Քիչեր կան որոնք հանգուցեալին հաւասարին իբրեւ դաստիարակ, Քրիստոնէական խմբասանութեան վարիչ և իբրեւ կենսունակ հաւատքի տէր մարդ:

Անոր Քրիստոնէական ազդեցութիւնը տարածուած չէր լոկ իր երկրին մէջ, այլ ամէն ուր որ Քրիստոսի անունը կը յարգուի: Քրիստոսի թաղաւորութեան բաներուն խորը լատինացելու մարդարէական մեծ կարողութիւն ունէր, միանգամայն սիրով ու համակրանքով համակ տողորուած էր ամէն հաւատքէ մարդոց հանդէպ: Նիւ Եորքի շաբաթաթերթ մը ուշադրութիւն կը հրաւիրէ անոր երեք որոշ ծառայութիւններուն վրայ: Նախ անխոնջ ջանքով աշխատեցաւ ոչ-Եպիսկոպոսականներու հոգեւոր երգերը և արարողութիւնները բարուքել, որով մեծապէս աւելցուց պաշտամունքի ազդեցութիւնը և վեհութիւնը: Երկրորդ Եունիքն ճեմարանի աստուածաբանական դիրքին նկատմամբ սուր վիճաբանութեան մը միջոցին կրօնական ազատութեան ջատագով կանգնեցաւ այնպիսի կերպով մը որով ոչ միայն հաստատուեցաւ իր հաւատարմութիւնը Քրիստոնէական ճշմարտութեան հանդէպ, այլ և իր քաջարտութիւնը և իմաստութիւնը: Երրորդ իր մեծագոյն ծառայութիւնը այն ատեն մատոյց երբ երկիրս Ծայր Արեւելք կանչուեցաւ Քրիստոնէութեան էական կէտերուն վրայ բանախօսելու համար Պրահմանականութեան, Պոլետայականութեան և Փարսիականութեան ներկայացուցիչներուն առջեւ: Իր խորին ու համակրալից հմտութիւնը Արեւելքի կրօններուն, իր յստակ լեզուն որով կը պարզէր Քրիստոնէութեան հիմնական ճշմարտութիւնները, սիրելի և յարգելի կ'ընծայէին զինք Հնդկաստանի և արեւելեան ուրիշ երկիրներու առաջնակարգ խորհուրդներէն շատերու:

Իր մահուան օրը թերթ մը թուղթ ուղեց և ամուր ձեռքով հետեւեալը գրեց. «Նշանակած եմ ինչ որ պիտի ըսուի և երգուի այսօր, վառն զի մեծ տենչս է հրճուանքը մահուամբս վկայելու, ինչպէս ջանացած եմ վկայել կենդանութեանս, իմ սիրոյս և հաւատքիս առ Տէր Յիսուս Քրիստոս, Աստուածս և Տէրս, որով կը հանգչիմ ապահով փրկութեան, թողութեան և խաղաղութեան համար: Բարեկամներու մէջտեղ կը պառկիմ: Ես զանոնք կը սիրեմ. անոնք զիս կը սիրեն: »

Այս երկրին մէջ փոքր չէ մեր կորուստը, վառն զի Տր. Հոլ Իւսկիւտարի Ազգանց Ամբիկիան Գուէճին նորընայիր Խնամակալութեան ատենապետն էր և որոշած էր յառաջիկայ տարի մայրաքաղաքս գալ Գուէճին ամալերջի հանդէսին ուղերձը խօսելու համար:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ Զատիկ երրորդ օրը կրօնական եւ ՀԱՆՆԻԵՍ ՄԸ զական հանդէս մը տեղի ունեցաւ Պայպը Հաուսի մէջ ստուար բազմութեան մը ներկայութեամբ: Կէտիկփաշայի նորակազմ երգեցիկ խումբը ԶԻՆԵԼԱՅ ԼԵՒԷՆ Է ԳՈՂԴՈՒՄ կոչուած սրբազան երգը երգեց: Խմբերգները և մեներգները, Նոր Կտակարանի հատուածներով ընդելուզուած, Շէփքաթ Ուէնզլի յօրինած է, իսկ մեր Տէրովը կեանքին եղերական վերջին ժամերուն պատմութեան ընկերացող նուազը՝ Ճ. Հ. Մոնտրը: Երգեցիկ երկսեռ խումբը, որ ՅՅ հոգիէ կը բաղկանար, մարդուած էր Մր. Ճէյմս Քարսըն և անոր առաջնորդութեամբ առաւ այս ազդեցիկ հանդէսը: Որչափ զիտենք, առաջին անգամն է որ երաժշտական այսպիսի հանդէս մը կը տրուի մեր մէջ ի Կ. պոլիս, և անտարակոյս մեծ գնահատման արժանի է Մր. Քարսըն ընտիր յաջողութեան համար զոր կրցաւ ձեռք բերել և ոչ նուազ արժանի չնորհակալութեան՝ մեներգներէն ոմանց համար զորոնք ինք երգեց: Ապա կ'ուղենք չնորհաւորել խմբին անդամները, որոնք միասնաբար երգեցին Քրիստոսի չարչարանքներուն և մահուան սրտաշարժ պատմութիւնը գեղեցիկ ազդեցութեամբ: Անոնք որ ուշի ուշով հետեւեցան ընագրին ու երաժշտութեան՝ հազիւ կրցան իրենց յուզումները զսպել երբ Դեթսեմանիի, Սրբազան Ճանապարհին (խաչին ճամբուն) և Գողգոթայի տեսարանները յաջորդաբար ներկայացուեցան կենդանի շէտերով: Բոլոր այգպիսիներու և արդարեւ բոլոր հանդիսականներուն համար այդ ժամը վեհ ու վսեմ երկրպագութեան ժամ մը եղաւ: Տարակոյս չկայ թէ կարելի է խմբովին երգեցողութիւնը Քրիստոնեայ հասարակութիւններու հոգեւորութիւնը զարգացնելու մեծ ոյժ մը դարձնել, և մասնաւորապէս կը վայել որ Քրիստոնէական հաւատքի բարգաւաճումը նշանաւոր հանդիսացնող իրադարձութիւնները տօնելու միջոցին հոգիին ամէնէն նուրբ զգացումները արտայայտուին ներշնչիչ երաժշտութեան գեղեցկութեամբ:

Կը սիրենք յուսալ թէ մայրաքաղաքիս երգեցիկ այս խմբին նախընծայ այս փորձը սկզբնաւորութիւնն է հոս և այլուր երաժշտութիւնը գործածելու ոչ միայն իբրեւ միջոց մը վայելքի, այլ և իբրեւ ոյժ մը բոլոր մեր Քրիստոնեայ ժողովուրդներուն բարոյական և հոգեւոր շինութեան սատարող:

Հ. Մ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

«ՏԵՐՈՋԸ ապաւինեցայ. ի՞նչպէս իմ անձինս կ'ըմէք թէ թռչունի պէս դէպի ձեր լեռը թռչէ» (Սաղ. ԺԱ. 4) : Թեաւորներու տէրն ան է որ չհանդէլիր : Նաւարկուհներու պէտք ան է որ բնաւ իր չուկէտը չհամարէր : Բանի մը չնախանձինք : Ոչ մէկ էակ իսկապէս անկաշկանդ է այս կեանքին մէջ, ոչ մէկ անպարէզ բաւական ընդարձակ, թռիչի ոչ մէկ զօրութիւն բաւական մեծ, ոչ մէկ թեւ գոհացուցիչ : Ամէնէն զօրեղը ժամանակաւոր փոխանորդ է լոկ : Հոգին կ'սպասէ, կը պահանջէ և կը յուսայ ուրիշներ — «Թեւեր կեանքէ վեր սաւառնելու, թեւեր մահէն անդին սաւառնելու» : Այդ վսեմ պարգևը երկրի վրայ անդրաշխարհի մը երազը և ակնկալութիւնն է լոկ : Մէլէ :

«ՏԵՐԸ տուաւ ու Տէրը առաւ, օրհնեալ ըլլայ Տէրոջը անունը» (Յոբ. Ա. 21) : Համակամութիւնն է զԱստուած դնել մեր անձին ու մեր վշտին միջև : Տէկն՝ Սէկն :

ՄԵՐ օրհնեալ Տէրը իր եկեղեցիին պարտեղին մէջ կը պտըտի վարդերու և շուշաններու միջև, և երբ կը տեսնէ որ ձմերային փոթորիկ մը կու գայ արդարութեան փափկիկ տունկերու վրայ, կը ծածկէ զանոնք հողին մէջ, որպէս զի պահպանէ անոնց կեանքը և նոր փառքով փթթին անոնք երբ հանուին այդ անկողնէն : Օրհնեալ Աստուած խանդակաթ Հօր մը պէս կը գործէ և իր զաւակներուն ապահովութիւնը և պատիւը կը խորհի, երբ իր ողորմութեան ձեռքը կը կորզէ զանոնք այն հզօր փորձութիւնը չեկած՝ որ, կը նախատեսէ թէ, պիտի ապականէ, նեղէ և գրեթէ կործանէ զանոնք : Ձեն կորսուի անոնք, այլ իրենց հանգիստը կը մտնեն մեզմէ քիչ մը աւելի կանուխ : Հանդիսատանոց հողէ անկողնին, ուր անձանթ վտանգներէ կը պահուին իրենց Աստուծոյն ձեռքով : Օրհնեալ ըլլայ Տէրն մեր Յիսուս, որ գերեզմանին բանալիներն ունի և բնաւ չբանար զայն իր սիրելիներուն համար, բայց միայն ամէնէն յարմար ժամանակին : Այլա՜ Ռաբի :

«ՄԵՆ զգուշութիւնով քու սիրտդ պահէ, քանզի կեանքի աղբիւրները անկէ են» (Առակ. Դ. 23) : Արդէն իսկ կիսով անհաւատարիմ է ան որ ճշմարտութեան վրայ կը խօսի ու ճշմարտութիւնը ի գործ չդնէր : Ծշմարտութիւնը տրուած է ոչ թէ խորհրդածութեան առարկայ ըլլալու, այլ ի գործ դրուելու համար : Կեանքը գործ է, ոչ թէ խոկում : Եւ ճշմարտութեան վրայ լոկ խորհրդածո-

ղին պատիժը սա է որ բուն իսկ ճշմարտութիւնը հետզհետէ ստուերին կը դառնայ անոր : Ուստի ճշմարտութեան նուիրուիլ կարելի չէ այլապէս, բայց միայն Աստուծոյ վկայ ըլլալով՝ անոր կամքը կատարելով, ապա թէ ոչ՝ ճշմարտութիւնն չեն ըլլար այն ճշմարտութիւնները զորոնք կը քարոզենք մենք : Այս կերպով ան վկայեց ճշմարտութեան : Անոր համաձայն ապրեցաւ : Ֆ. Ռ. Բոպպի :

«ՏԵՐԸ քեզ ամէն չարէն պիտի պահպանէ, քու անձդ պիտի պահպանէ» (Սաղ. ԶԴԱ. 7) : Աղօթքը պերճախօսութիւնն է, այլ անկեղծութիւն : Թշուառութեան սահմանումն է, այլ թրշուառութեան ճանաչում : Հաւատքի ազդեցիկն է ողորմութեան ականջին ուղղուած : Ամէն բան իր տեսակին համեմատ կ'ապրի, սիրտը սիրով, իմացականութիւնը ճշմարտութեամբ, մարդուս բարձրագոյն բնութիւնը Աստուծոյ հետ սերտ հաղորդութեամբ : Ի. Հ. Չէֆին :

«ՔՈՒ բոլոր սրտովդ Տէրոջը ապաւինէ, և քու իմաստութեանդ մի վստահիր» (Առակ. Դ. 5) : Յաւատական Աստուած, որ մեզի կը յանձնես կեանքի սրբութեան և վեհ աւանդը, քանի որ չենք գիտեր թէ օրը ի՞նչ պիտի բերէ մեզի, այլ միայն գիտենք թէ միշտ յարմար ժամանակ է քեզի ծառայելու, զգացուր մեզի մեր պարտականութիւնը քու սուրբ կամքիդ անմիջապէս հնազանդելու, առանց վաղուան սպասելու, այլ այսօր իսկ : Քու Հոգիիդ համոզիչ ազդեցութեամբը լուցուր, ջնջէ մեր կիրքերուն, ծուլութեան և վարանման ընդդիմութիւնը : Քու ներկայութեամբ սրբէ շաւիղը որմէ պիտի ընթանան մեր ոտքերը : Եւ ահա ամէնէն խոնարհ աշխատութիւնը պիտի փայլի և ամէնէն անհարթ տեղերը պիտի ողորկուին : Ձերձ պահէ մեզ անխրաւ զայրոյթէ և հաւատքի, յոյսի և սիրոյ վրայ անվստահութենէ, պարզ և ամուր հաւատք ներշնչելով մեզի քու հաստատ կամքիդ վրայ : Այսպէս համեստ ըլլանք մեր հարստութեան մէջ, և անխռով մահուան ժամանակ : Ամէն բանի մէջ մօտեցուր մեզ Քրիստոսի մտքին, որպէս զի նորէն գտնուի կորսուած պատկերդ և մեզ մէկ ընես անոր ու քեզի հետ : Մալքի :

«ՔԻՏԵՆՔՐ որ ամէն բաները բարիի գործակից կ'ըլլան անոնց որ զԱստուած կը սիրեն, որոնք անոր նախասահմանութիւնովը կանչուած են» (Հռով. Ը. 28) : Յաւել կերպով մը աշխարհի արուեստագէտն է որ մեզ կ'ստեղծէ, կը ձեւակերպէ, կը քանդակէ անդուր գործի մը նուրբ ծայրով : Կը սահմանափակէ ողորդուն կեանքը, և

ինչ որ կը մնայ աւելի զօրաւոր ու ընտիր և իր կորուստով իսկ ճոխացած՝ աւելի բարձր էութեան մը ձիրքը կ'ստանայ անկէ։ Մէլէ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ ՊԵՎԸՐԻՃ ԵՒ ՄԲ. ԳԻՐԲԸ

ՄԲ. Գիրքին մէջ ոչ միայն կը գտնէք մարդոց ծանօթ միակ Աստուածային կրօնքը, այլ և բոլոր գրականութիւններուն լաւագոյնը։ Ահա այդ կայակէտէն պիտի խօսիմ Սբ. Գիրքին վրայ։ Եւ կը խօսիմ անոնց որոնք ամէն իրիկուն իրենց վառարանին քով կարգալու լաւ բան մը կը փնտռեն։ Այգպիսիներու կ'ըսեմ որ տիպար վէպեր կարդան, և տիպար վէպերէն աւելի՝ տիպար պատմութիւններ և կենսագրութիւններ, և տիպար պատմութիւններէ և կենսագրութիւններէ աւելի՝ տիպար բանաստեղծութիւններ, և ասոնցմէ ալ աւելի՝ ընթացիկ պարբերութիւններ, վասն զի ասոնք աշխարհի այսօրուան մտածումներուն կենդանի արտայայտութիւնն են։ Բայց կ'ըսեմ թէ ասոնց ամէնէն աւելի կարգալու լաւ բան, ճշմարտապէս և զուտ լաւ բան և ոչ այլ ինչ, պիտի գտնեն այն հատորին մէջ, որմէ զուրկ մնալ ամօթ կը համարի ամէն տուն և որ, զարմանալի է ըսել, վերջինն է որ ձեռք կ'առնուի կարգալու համար։

Իմացական զբօսանքի համար, ընտիր վերժանութեան մը համար, ձեր գրական հանդէսները մէկդի նետելէ ետքը, Սբ. Գիրքը առէք և ըստ պատահման կարգացէք Առակաց գիրքէն, Ժողովողի գիրքէն։ Պիտի չկրնաք շատ արագ կարդալ։ Ամէն խօսքէ այնչափ պիտի ազդուիք որ պիտի գոչէք զարմացմամբ. «Ինչո՞ւ բնաւ չէի կարդար զայս»։ Կարծես հետաքրքրութեամբ հին սնտուկ մը կը բանաք նայելու համար թէ ի՞նչ կայ անոր մէջ, բայց ոչ՝ բան մը գտնելու ակնկալութեամբ։ Եւ բանալէ ետեւ կը գտնէք որ ազամանդներով լեցուն է, ահաղին հարստութիւն մը կը պարզէ ձեր առջև։

Մեր Տէրոջը պատմութիւնը, իբրեւ կարգալու յանկուցիչ պատմութիւն, անմասն է։ Առանց Անոր Աստուածայնութիւնը ինկատ առնելու, իր խօսքերուն գործնական իմաստութիւնը կը գերազանցէ Սողոմոնի խօսքերունը։ Բայց անոր գործերը, կեանքը և խօսքերը կարելի չէ պատմել անհուններորդ մասովն այն չափականութեան որով Աւետարանները կը պատմեն։ Այսպէս է անշուշտ ամբողջ Սբ. Գիրքը, Մովսէսի, Յեսուայ, Դաւիթի

և բոլոր մնացեալ գիրքերը։ Սակայն Տէրոջը պատմութիւնը «տարբեր» է վերջապէս։

ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ ՀԱՅՐԸ

Ս. ՄԵՐԻԿԵԱՆ կարեւոր քաղաքի մը հիւանդանոցին մէջ վիպական և շատ սրտառուչ բան մը պատահեցաւ։ Վաղեմի և հարուստ ընտանիքէ քաջածանօթ երիտասարդ մը իր հօրը հետ գծակալութեամբ մեկնեցաւ քաղաքէն առանց երբեք իր վրայ լուր տալու հօրը։ Վշտահար հայրը անոր ետեւէն գնաց քաղաքէ քաղաք, միշտ հրաւիրելով որ ետ դառնայ։ Բայց չյաջողեցաւ անոր հետ հաղորդակցիլ, վասն զի միշտ իր ժամանումէն անմիջապէս առաջ մեկնած կը գտնէր զայն։ Վերջապէս վեց տարիէն ստուգեց թէ Թէքզաս կը գտնուի, և թէ հիւանդ է և Սէյնթ Լուիսի հիւանդանոցը պիտի երթայ։ Անմիջապէս նամակ ղրկեց այդ հիւանդանոցը։ Նամակը տղուն ժամանումէն առաջ հոն հասաւ և կը հաւաստէր թէ ծնողաց սէրը տակաւին նոյն կը մնայ և թէ անձկութեամբ տղուն վերադարձին կ'ապաստուի։ Երբ տղան հեռագրեց թէ յօժար է վերադառնալ, հայրը անմիջապէս դրամ ղրկեց որպէս զի անաշուկարգ կառքով և իր հօրը դիրքին արժանավայել հանգստութեամբ ու ոճով գայ։ Ահա լուսաբանութիւն մը այն կերպին, որով մեր Երկնաւոր Հայրը կը վարուի՝ բարկութեամբ և անհնազանդութեամբ իրմէ հեռացող անառակ որդիներու և դուստրերու հետ։ Խեղճ մեղաւորներուն ոչ միայն ետեւէն կ'երթայ և կը հրաւիրէ որ վերադառնան, այլ և ընդ առաջ կ'երթայ և կը զիմաւորէ զանոնք իրենց թափառումներուն մէջ դէպ ի խորերն այն թշուառութեան որոնց կը մատնուին իրենց իսկ մեղքերով, և կը վստահացնէ թէ թողութիւն և սէր կ'ապասեն իրենց։ Ոչ ալ կ'ուզէ Աստուած որ իր անառակ որդին ողորմելի թափառաշրջիկի մը պէս տուն գայ իր մեղքի ցնցոտիներով, այլ թողութեամբ կը հագուեցնէ զայն և արդարութեան զգեստով կը պճնէ, որպէս զի երկինք գայ Աստուծոյ որդիի մը վայել տարազով։

ՈՐԻՇՆԵՐՈՒ ՊԱՏՈՒՀԱՆՆԵՐԸ

«ԿԸ ՍԻՐԵՄ ուրիշներու պատուհաններէն ներս նայիլ» ըսաւ մէկը խորհելով։ «Ուրիշներու պատուհաններէն»։ Հարցման և տհաճութեան չեղած, որով այս բառերը արտասանուեցան, ծիծաղի և բացատրութեան առիթ մը տուաւ։

«Ոչ թէ անկոչ հետաքրքրութեամբ և չար նպատակով։ Այլ երբ գիշերը փողոցներէն կ'անցնիմ,

կը սիրեմ լուսաւոր պատուհաններէն, որոնց վարագոյրները վեր առնուած են, ներս նայել և ընտանեկան կեանքի պատառիկներ տեսնել պայծառ, աղուոր սենեակներ և ընտանեկան համախմբուածներ, որոնց ամէն անցորդ կարող է նայել: Աստուծոյ դիւերուն տխրութիւնը և փողոցին ամայութիւնը կը մեղմացնեն և ամէն կողմէ մարդկային կեանքի յորդութեան ջերմ զգացումը կու տան դիտողին:

«Կը սիրեմ նաև ուրիշ կեանքերու վրայ նշմարներ առնել, օգտուելով այն պատահութիւններէն երբ մարդոց կը պատահինք փողոցները, շողենաւերու, շողեկաւերու մէջ, ևն: Աննշան միջադէպ մը, քանի մը բառ խօսակցութիւն, պատահական ծանօթացում մը, կը վերցնեն պահ մը վարագոյրը, և լաւ դադարաւոր մը կ'առնուի ներքին կեանքին — պայքարին, տաքնապին և շարժառիթին — վրայ զոր աշխարհ չտեսնելու: Այս կը ծառայէ զսպիւն անձնասիրութիւնը, սաք ու գործովայից պահել սիրտը՝ համակրելու համար բոլոր այնպիսիներուն որոնք մեր գիտցածէն թերեւս աւելի ծանր բեռ կը կրեն և աւելի դժնդակ վերելքներ կ'ընեն: Դարձեալ, նոր սէր և պատկառանք մը կ'ազդէ մեզի հոգիներու Հայրին համար և համայն մարդկային սեռին համար: Եւ խոնարհութիւն, յոյս և սէր յառաջ կը բերէ: Կրնանք, եթէ կ'ուզենք, մեր աչքերը դոց պահել ուրիշներու պատուհաններէն ձեւացած տեսարաններու առջև: Բայց այդ կերպով շատ բան կը կորսնցնենք կեանքի մէջ, շատ իմաստութիւն, քաջալերութիւն և պատենհունութիւն:»

ԲԱԶՄԱԶԲԱՂ ԱՅԽԱՐՀԵՆ

Իտալիոյ մէջ աւելի քան 600,000 մարդիկ կ'ապրին շերամատածութեամբ:

— Նոր աւարտած մարդահամարի մը համեմատ, Լոնտոն աշխարհի մեծագոյն քաղաքն ըլլալու պատիւն ունի: Բնակիչներուն թիւը 7,000,000ը կ'անցնի:

— Ամերիկեան Ուաշինկթըն նահանգին մէջ մէկ ակրոն տուգուած հողէն 1,000է մինչեւ 2,000 տուար զուտ չափ ձեռք կը բերուի: Պարտէզի մը մէջ ինը տարեկան, քսանըջորս ձմեռնային տանձներին, 18ական տուարի պտուղ տուած են:

— Սոսկալի հովերը, որոնք ժամանակ ժամանակ կը փչեն ֆեքլինի, Թիէնցինի և Հիւսիսային Զինաստանի ուրիշ քաղաքներու և աւաններու

վրայ, անէն դուրսի կեանքը անկարելի կ'ընեն այն նուրբ փոշին համար զոր հովերը կը բերեն Կոպի Անապատէն: Այդ փոշին մասնաւոր կերպով թափանցող և հեղձուցիչ է, կը մտնէ մարդու հանդերձներուն մէջ ջուրի պէս, անոնք որչափ թանձր և անանցանելի երեւնան ալ, և մորթին վրայ աւազէ թաղանդ մը կը թողու:

— Թուղթի արտադրիչները կ'ուսումնասիրեն Մէյլանի հսկայ պամպու ծառերուն աճումը: Ասոնց մանրաթիւը կրնայ օր մը լեցնել աշխարհի ձերմակ թուղթի պէտքը: Աճման արագութեան մասին պամպուները եղական են և անհաւատարելի: Դիտուած է որ քսանըջորս ժամու մէջ քսանուերկու մատ կը բարձրանան: Արմատին վրայ մարդկային իրանի թանձրութիւն ունին, և իրենց գազաթնները կը տատանին հովին մէջ գետնէն հարկւր ոտք վեր: Մանրաթիւը պինդ է և ձկուն:

— Միչիկընցի հանձար մը նոր գաղափար մը յղացած է Ամերիկեան բերքերն ու արտադրութիւնները ներմուծելու համար աշխարհի բոլոր միւս ազգերուն մէջ: Այդ է երթեւեկ մը հաստատել անդրատլանտեան խոշոր շողենաւերու, որոնց մէջ Ամերիկեան ապրանքներու նմոյշներ գտնուին և որոնք կանգ առնեն աշխարհիս բոլոր նաւահանգիստներուն առջև կամ գէթ բոլոր անոնց առջև որոնց կարելի է հասնիլ տասնըհինգ ամիսներու միջոցին: Այս շողենաւերը ունենան ելեկտրական լոյսեր, այնպէս որ մէն մի նաւահանգիստի հիւրեր կարենան ընդունուիլ ցերեկ և գիշեր: Միայն դաման իրենց կահաւորմամբ ծփուն ապարանք մը ըլլան:

— Տիկին Չանկ Չինաստանի մէջ լրագրի միակ խմբագրուհին է: Բոլոր իր խմբագրականները բերնով կը գրուցէ և գրել կու տայ, կը հաւաքէ տեղային լուրերը, կը գրէ իր առանձին յօդուածները և աչքէ կ'անցնէ ամբողջ լրագիրը: Բոլոր ծանուցումները իր ձեռքերէն կ'անցնին: Ասոնք ամիսը միջին հաշուով իրեն իբր 200 տուար կը բերեն: Թերթին վաճառումէն աւելի քան 480 տուար ձեռք կը բերէ ան: Մէկ օրինակին գինը հինգ փարա արժէքով պղինձ ստակ մըն է:

— Մէկ տարուան մէջ ծախսուած ստակին համադրումարը թղթատարական քարտի համար, որուն գինը կրնայ աժան ըլլալ, տնագին է: Միայն Նիւ Եորքի նամակատուն մէջ 100,000 քարտեր կը յանձնուին ամէն օր: Քարտի և թղթատարի ծախքը միլիոնաւոր տուարներու կը հասնի: Բրիտանեան թղթատարական պաշտօնէութիւնները կը հաշ-

ուեն թէ Լոստոնի մէջ թղթատարական քարտերու տարեկան ծախքը 3,000,000 տոլարը կ'անցնի :

— Շատ տարիներ առաջուան բարեսէր քաղաքացիներու համեստ ջանքերուն շնորհիւ Նիւ Եորք հիմա ունի «աշխարհի մէջ հանրային գրատան ամէնէն շքեղ շէնքը» : Եթէ անոր գրադարանները ծայր ծայրի դրուին, երկայնութիւնը 63 մղոնի կը հասնի : Կը հաշուուի թէ հոն ընդհուպ աւելի քան 3,500,000 հատորներու տեղ պիտի գտնուի, որոնք պիտի պարունակեն երեւակայելի գրեթէ ամէն նիւթ որ մարդու շահեկան է : Շէնքին դադարի յարկին մէջ գտնուած ընթերցարանի ահազին սրահը աւելի պատուհանի միջոցներ ունի քան երկրազընտիս վրայ գտնուող ուրիշ ոեւէ նման սրահ :

— Լուիզիլի քաղաքէն (Ամերիկեան Քէնթըքի նահանգ) բոխիկ մը քանի մը շահեկան փորձեր կատարած է, որոնք ցուցած են թէ սեւ կտաւը ամէնէն տաքն է և ճերմակը՝ ամէնէն պղզը : Սաստիկ արեւալոյսի մէջ տարածեց խոշոր ճերմակ կտաւ մը, ուրիշ մը՝ մթազոյն գեղին, ուրիշ մը՝ բայ կանաչ, ուրիշ մը կապոյտ և ուրիշ մը՝ սեւ : Այնուհետեւ ջերմաչափներու միջոցով պատրաստեց արեւալոյսէ ընդունուած տաքութեան ալյուսակը աստիճաններու հետագայ ցուցակը . ձերմակ՝ 100 աստիճան, մութ գեղին՝ 140, բայ կանաչ՝ 135, մութ կանաչ՝ 168, կապոյտ՝ 198, սեւ՝ 208 :

— Նորթհրմպթըլէնտի Դուքսը Անգլիոյ ամէնէն մեծ հողատէրն է : Անոր կալուածները կը հասնին 200,000 ակրոնի (800,000 տէօնիւմ), որոնք գրեթէ ծովէ ծով կը տարածուին, և կառքով ճամբորդողը անընդհատ անոր հողին վրայէն կ'երթայ : Դուքսը, հակառակ այս ահազին կալուածն ունենալուն, քիչ ուշադրութիւն կու տայ անոր և աւելի հոգ կը տանի հանդարտ կեանք անցընելու իր հնութիւններուն մէջ, որոնց չգեղազոյն հաւաքածոնքէն մին ունի :

— Տր. Պրուկշ, հռչակաւոր Եգիպտագէտ մը, իր խուզարկութիւններուն մէջ հաստատած է Աստուածաշնչական սա պատմութիւնը, թէ Եգիպտոսի մէջ նուազութեան տարիներ պատահեցան Յովսէփի ժամանակ : Կարգացած է արձանագիր մը, որուն թուակաւը կը հասնի մինչեւ Քրիստոսէ 1,700 տարի առաջ : Աստուածաշնչի ժամանակագրութիւնը ուսումնասիրողներ կ'ըսեն թէ Յովսէփի և Փարաւոն այդ թուականին տեսները կ'ապրէին : Տր. Պրուկշի կարգացած արձանագրութիւնները կը հաստատեն թէ Նեղոս գետը յորդած չէ այդ եօթը տարիներուն մէջ, և հետեւապէս ցորեն

չկար և Եգիպտոս սաստիկ տառապեցաւ սովէ :

— Մօտերս կատարեալգործուած նշանաւոր գիւտի մը, որ կը կոչուի «էֆֆրաֆ» (ստորագրագիր) նպատակն է փոխանակազիրներու և պաշտօնաթուղթերու ստորագրութիւններ դնելը դիւրացնել, երբ մէկ օրուան մէջ շատ գրել հարկ ըլլայ : Եթէ անունը կը գրուի անգամ մը, գրչին շարժումը ուրիշ տասնըինը գրիչներ շարժման մէջ կը դնէ, այնպէս որ մարդ մը իր ստորագրութիւնը քսան անգամ կը դնէ մէկ անգամ գրելով : Վայրկեանը չորս ստորագրութիւն գրել՝ կը նշանակէ 3,000 պաշտօնագիր ստորագրել վաթսուներկու քուկէս վայրկեանի մէջ : Հին մեթոտով գրելու համար սովորաբար իւր երկու օր պէտք է :

— Կ'ըսուի թէ Միս Հէլէն Մ. Կուլտ ցարդ նմանը չունեցող մարդասէրն է որ դնեց 100,000 ակրոն գետին Պրիլի մօտ (Քոլորադօ) 350,000 տոլարի : Այդ հողը պիտի ստորաբաժանուի Նիւ Եորքի աղքատաց ընակարաններուն մէջ պատըսպարուող անանկներուն ընակավայրեր ընելու համար : Ուրիշ 100,000 տոլար ևս պիտի ծախսուի ագարակի գործիքներու, սերմնացուի և ցանկապատերու համար : Նպատու ընդունողներուն դիւրութիւն պիտի ընծայուի վճարումի համար, եթէ ժրջան ըլլան, բայց անսխալութեամբ պիտի արտաքսուին : Պիտի գտնուին երկրագործական և առողջաբանական հրահանգիչներ, գրքատուն մը, ընթերցարան սրահ մը և զբօսանքի հրապարակներ : Կրօնքի մասին պահանջներ պիտի չըլլան : Կաթնագործութեան և հաւաքուծութեան շատ մեծ ուշադրութիւն պիտի տրուի սկիզբները, և ասոնց պիտի յաղորդեն ընդհանուր ագարակապանութիւն և պտուղ հանելու գործ :

— Փարիզի մէջ «մատնագրութեան» (Dactylography) մրցումը մը տեղի ունեցաւ : Մատնագրութիւնը մեքենայով գրելուն մէկ նոր անունն է : Փորձն էր բերնուց զրուցուած ամէնէն մեծ թուով բառեր գրել ըստ կարի ամէնէն քիչ սխալներով անընդհատ չորս ժամու մէջ : Մրցման մասն 314 հոգի, իւր հաւասարաթիւ այր և կին անձինք : Ասոնք նստան կիսաբոլոր սրահի մը մէջ : Նշան տրուելուն պէս՝ ամէնն ալ սկսան գրել զրուցուածը «Պօղ և Վիրգինիա»յի միեւնոյն հատուածէն ժամը 8էն (Ը. Ե.) մինչեւ 12 : Ամէնէն արագ և ուղիղ գրողն էր Մ. Տիւպօ Փարիզցին, որ գրած էր 59 երեսներ 17,000 բառերով, վայրկեանը իւր 70 բառ : Միւս միւսն ատեն հին մեթոտով գրող մը գրիչով գրեց 30 երես, որոնք կը պարունակէին 9,000 բառ գեղեցիկ գիրերով, առանց մէկ սխալի անգամ : Մ.

Տիւլաօ մէկ երեսին վրայ երեք սխալ ունէր միայն :

— Նիւթի և յօրինուածի տեսակէտով բոլոր աշխարհացոյցներուն ամէնէն թանկագինն էր այն դոր Ռուսիոյ Ձարը նուիրեց Յրանաայի Հանրապետութեան : Յրանաայի մէկ աշխահարցոյցն է այն , ամբողջովին գոհարներէ բաղկացած , և կ'ըսուի թէ կ'արժէ 1,260,000 տուրք : Իւրաքանչիւր գոհար Ռուսական հանքէ մըն է : Յատակն է յղկեալ յասպիս , որուն մէջ Յրանաայի 87 գաւառները ընդելուզուած են չողչողուն աւելունքով : Մեծագոյն քաղաքները կը ներկայացունին անսովոր թանկագին գոհարներով : Փարիզ է չողչողուն կարմիր յակինթ մը , Համբը՝ զմրուխտ մը , Լիլ՝ ադամանդ մը , Ռուսան՝ շափիզայ մը , ևն : Գետերը լանոսկիր (փլաթին) նուրբ գիծերով ներկայացուած են : Տեղերուն բոլոր անունները կուռ ոսկի են : Այս աշխարհացոյցը շինելու համար չորս տարի պէտք եղաւ , և Եւրոպայի ամէնէն նրբարուեստ վարպետները օգնեցին իրենց հանձարով :

— Տեսակին մէջ եզական գրատուն մը կայ ի Լոնտոն , Պայպը Հաուսի մէջ : Կը բովանդակէ ամբողջ Սուրբ Գրոց կամ մասերուն տպագրուած օրինակները աւելի քան հինգ հարիւր լեզուներով : Անցեալ տարի տասնմէկ նոր թարգմանութիւններ աւելցուեցան ցանկին վրայ , և այժմ աւելի քան հարիւր լեզուներով նոր թարգմանութիւններ կամ սրբագրութիւններ կը կատարուին : Կան նաեւ Սուրբ Գիրքեր կոյրերու համար իւր տասնհինգ լեզուներով : Բրիտանական Աստուածաշնչի Ընկերութիւնը տարին վեց միլիոն օրինակ կը տարածէ : Շատ պիտի չուշանայ կատարումը Սաղմոսերգուն խօսքերուն , «Ձկայ զրոյց ու չկան խօսքեր . անոնց ձայնը չլսուիր : Բայց ամէն երկիր ելաւ անոնց հնչիւնը , և մինչև աշխարհի ծայրը՝ անոնց խօսքը :»

— Տրէզորնէ Փրոֆ. Էմիլ Բլալիէ կը խոստանայ փայտեղէն գլխարկ , վերարկու , կապերտ , անձեռոց , նաեւ կօշիկ : Կը յուսայ , կ'ըսուի , բոլոր մարդկային էակներուն սորվեցնել որ հագնին փայտեղէն զգեստներ : Փայտը աղացուելէ , խմոր ըլլալէ և թուղթի վերածուելէ ետեւ քիմիական նիւթերու հետ կը խառնուի , և զանազան թանձրութեամբ մանածներու կը վերածուի : Նիւթը բամբակէն կամ բուրդէն շատ աւելի աժան է : Պատրաստութեան մէջ զանազանութիւններ ներմուծելով , զգեստները կրնան բրդեղէնի պէս տաք և բամբակ կամ քիմիական գոհարներէ պէս զով ըլլալ : Փրոֆ. Բլալիէ կը հաստատէ թէ զգեստները կարելի է անկէզ ընել միեւնոյն կերպով : Գերմա-

նական հիւանդանոցներէն մէկուն մէջ բժիշկներ և հիւանդապահներ հիմա այդպիսի զգեստներ կը հագնին փորձի համար : Այս տարօրինակ զգեստները կրակով կը մաքրուին՝ դրուելով այնքան տաք բոցերու մէջ որ նիւթը ձերմակ գոյն կը ստանայ : Անկարելի է ունէ մնասակար մանրէներու ապրիլ այսօրինակ փորձի մէջ :

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Խորհրդ. Անցեալ Աշունէն ի վեր Խորհրդի կայանին յայնկոյս Եփրատի թեմերը , — Բալու , Բերրի , Դիլ (Թէմրան և Գառապա) , — Գերման միսիոնարներու մատակարարութեան և խնամքին յանձնուեցան Ամերիկացիներու կողմէ : Մալաթիա աւելի առաջուց յանձնուած էր : Արաբիկ ալ յանձնուած է՝ բայց դեռ յանձն առնուած չէ : — Գաւառի կրօնա-կրթական գործին յատկացած միսիոնարական նպաստի գումարը 37 հազար դահ. է , երկու միսիոնարութեանց կողմէ կէս առ կէս : Սակայն պէտքը քառապատիկը կը պահանջէ , և չկայ : Ուստի շատ տեղերու , մանաւանդ գեղերու մէջ , դպրոցներ ու եկեղեցիներ լքուած են միսիոնարներէ , գոցուած են տեղացիներէ , և ուրիշներ ալ նոյն վիճակին են : Թարիւղուելու ճամբուն մէջ են :

Իրենց կազմակերպութիւնը պահող եկեղեցիներ ալ կան : Եկեղեցաշինութեան շարժում մը կայ մանաւանդ Մ. Ազիլի մէջ հոյակապ հատ մը անցեալ ամառ կանգնուեցաւ և նուիրագործուեցաւ : Անոր աւարտումին հետ հատ մը հիմնադրուեցաւ Խուլուլուի մէջ , ու կը յուսացուի աւարտել յառաջիկայ ամառ : Ծիշտ հիւմար կը բացուին եկեղեցիի մը՝ քաղաքին Վերի-թաղին համար : Իսկ Խուլաղեղի և Բազմաշէնի մէջ ալ աստղծներ արդէն կը պատրաստուին իրենց յատուկ եկեղեցիներու կառուցման : Կը մաղթենք որ Տէրը իր Հոգւով շինէ բոլոր մեր եկեղեցիներն և փոխակերպէ զանոնք կենդանի տաճարներու , իր փառքին համար :

Կ'արժէ յիշել թէ գործակից հոգ. Ժողովոյ կողմէն միացման առաջարկ եղած է Խորհրդի երկու եկեղեցիներուն՝ իրենց գոյութիւնը ապահովելու համար :

ՄԻՋՐԱՆ 8. ԳԱՅՐԻԵԼԵԱՆ

Քիլ. Խորհրդի Գերման միսիոնարաց բարերարութեամբ 3-10 տարեկան 20 չքաւոր սրբեր ամբանքէ ի վեր կը հոգայուին հոս : Յոյս կայ որ այս օրերս պատասպարեալներու թիւը մինչև 50ի բարձրացուի : — Տեղւոյս Աւետ. դպրոցի ուսանողք իրենց ուսուցչաց օժանդակութեամբ սկսած են ընթերցարան մը կազմել՝ ընթերցասիրութիւնը պատանեաց և երիտասարդաց մէջ մուտ գործել

տալու և այսու զանոնք ունայն գրասանքներէ և խաղամուլութենէ զերծ պահելու համար : Նմանօրինակ ընթերցասիրական շարժում մը սկսած և բաւական յառաջ գացած է Թէմրան գիւղի Աւետ, զպրոցին մէջ ևս տեղւոյն երէցին աշխատութեամբ : — Այս տարի տեղւոյս Բողոք, և Լուս. հասարակութիւններէն երկու կարևոր դէմքեր իրենց յաւիտենական հանդիսաբ մտան : Յովհան աղա Պայտաբեան — դաւաճակիս աղգապետական փոխանորդ Մեծ. Սահակ էֆ.ի 82 տարեկան ծերունի հայրը — որ ոտաջանակի խոնարհ ծագումէ մը բարձրացած էր մինչև վաճառականի դիրքին : Հանգուցեալը Աւետ. Ժողովրդեան գործօն ծառայութիւն կը մատուցանէր 40 տարիներէ ի վեր : Մեռնելէն երկու շաբաթ առաջ երէցին ու սարկաւազին ձեռքէն ակնածանքով ընդունեց Հաղորդութեան հացն ու գինին : Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ հոժ բաղմութեան մը ներկայութեան Աւետ. եկեղեցւոյ մէջ, ուրտեղոյս Գեր. Առաջնորդը երկու եկեղեցեաց քահանաներուն հետ անխորապան ոգևոյ մը փութացած էր գալ և ի յարգանս հանգուցելոյն խօսիլ պատշաճ դամբանական մը որ ունկնդրուեցաւ խոր լուծեան մէջ բոլոր յուզարկաւորներէն : Երկրորդ նազարէթ աղա Սրապեան, 56 տարեկան : Հանգուցեալը Աւետարանականաց հետ միշտ բարեկամ ապրած էր : Ասոր յուզարկաւորութիւնն ալ խիստ յուղիչ եղաւ : Բաղաքիս Հայ և Աւետ. եկեղեցեաց զանգակները կը զօղանջէին տրամադին, յուզարկաւորաց երկարաձիգ թափօրը յուշիկ քայլերով կը հետեւէր սեպագատ գաղաղին մինչև գերեզմանատուն, ուր Գեր. Առաջնորդը, Աւետ. Երէցը և ուսուցիչներէն մին յարմար դամբանականներով գրուածեցին հանգուցելոյն յիշատակը :

ՊԵՏՐՈՍ Ե. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Էֆէն. Տեղւոյս Աւետ. Ժողովուրդը կը բաղկանայ Հայերէ, Յոյներէ և Պուլիարներէ : Եկեղեցին կաղմուած է իբր 45 տարի առաջ 6 հաղորդական անդամներով, որոնց պաշտօնական ընդունելութիւնը կատարեր են Վեր. Մր. Բրբէյն և Ռոստոմոյի հովիւ Վեր. Աբրահամ Պուլտանեան (այժմ երկուքն ալ իրենց հանգիստը մտած) : 5-6 տարուան կարճ շրջանի մը մէջ Աւետարանականներու թիւը 20-25 տունի կը բարձրանայ : Սակայն մինչև այդ ատեն Ժողովուրդը իրեն յատուկ աղօթատեղի մը չունենալուն տուներու մէջ կը կատարեն պաշտամունքները : Յետոյ միութնարայ օժանդակութեամբ չէնքեր կ'ունենան և կը դործածեն Ժողովարանի, զպրոցի և երիցատան համար : Այդ ատեն Ժողովուրդը իր բաղձանաց

այնպէս շուտ պտակուիլը տեսնելով կ'սկսի ա'լ տուելի հոգւով և մարմնով Տէրոջը գործին մէջ աշխատիլ : Հաղորդական անդամոց թիւը մինչև 60-ի կը բարձրանայ, Դժբախտաբար պառակտումներ և վէճեր կը մտնեն եկեղեցիին մէջ և անդամներէն ոմանք մայրենի եկեղեցւոյ ծոցը կը վերադառնան ու ոմանք իրենց բնակութիւնը այլուր կը փոխադրեն : Ոմանք ալ, Երաթապահութիւնը ընդունելով, գերմարդկային ճիգերով կը ջանան իրենց նախկին դաւանութիւնը խորտակել, զանիկա ոչ-Քրիստոնէական ցոյց տալով :

Իրաւ է որ ասոնց հեռանալովը եկեղեցին մասամբ խաղաղութիւնը կը վերստանայ, բայց անոնց յոռի ազդեցութիւնը կը մնայ անջինջ : Դիտելի է որ այս ամբողջ շրջանին մէջ կանոնաւոր աշխատող մը չեն ունեցած : Իբր 10 տարի առաջ Վեր. Յակոբ Ֆիլեան միայն մէկ քանի տարի կանոնաւորապէս աշխատած է և մայրենի եկեղեցիին հետ շատ սիրալիւր յարաբերութեան մէջ գտնուած : Այժմ Հայ Աւետարանականները, մեծ և պզտիկ, հազիւ 15 հոգի կը հաշուուին : Յոյները առաջնակարգ դիրք մը կը գրաւեն : Հայ, Յոյն և Պուլիար 30 հոգի հաղորդական անդամներ կան որոնք քիչ բացառութեամբ երիտասարդ են : Որովհետեւ անցեալ հրդեհէն ժողովարանը և յարակից տունը այրեցան, Հայերը և Յոյները զատ տուններու մէջ պաշտամունք կը կատարեն : Պաշտօնական քարոզիչ չունին : Հայերուն 8 տարիէ ի վեր կը քարոզէ ոսկերիչ Կրօն էֆ. Չադրեան առանց ուէ նիւթական վարձատրութեան : Սնոր քանից չնորհիւ 15էն աւելի Աւետարանի կու գայ հոս :

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ա. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Աֆէն Գարահիսար. Պրուսայի կուսակալութեան պատկանող Դիւլիսարըձլէ մ'է, որ Գարահիսարը Սահիպ կը կոչուի : Օգը և ջուրը առողջարար են : Ժողին 1,008 մթ. բարձրութիւն ունի : Իր առջևէն անցնող երկաթուղիի գծին չնորհիւ վաճառաշահ քաղաք մ'է, և գլխաւոր բերքերն են ափսն, թիֆթիկ, բուրդ, ցորեն և դարի : Թաղիքի որթու մորթի և հաւկիթի վրայ ևս ընդարձակ գործ տեղի կ'ունենայ : Հնութեանց կողմանէ ևս նշանակելի է Գարահիսար : Իր մօտերը ունի մի քանի քարայր, որոնցմէ ոմանք իբր ուխտատեղի կը ծառայեն : Սեպաձև ապառաժը որ բուն քաղաքին կեդրոնն է՝ 900 ոտք բարձրութիւն ունի : Հնութեանց կարգէն են նաև Իսլամներու 40-ի մօտ մղկիթներէն երկուքը, որոնք 7/800 տարուան կեանք մը ունին, կ'ըսուի Բնակչութիւնը 7,000 տունը ըլլալով քառորդ մասը Հայ և մնացեալը Իս-

լամ են: Գաղթական ըլլալով 100ի մօտ Յոյն և 15-20 Հրեայ կան:

Ազգայինէն դատ, աղջկանց համար երկու մասնաւոր դպրոցներ կան, նաեւ մանկապարտեզ մը, որոնց պիւտճէն 600 ոսկւոյ և երկսեռ աշակերտաց թիւը 800ի կը հասնի: Բայց որչափ կրցինք հասկնալ՝ ցարդ ոչ մէկ դպրոցէ չըջանաւարտ չէ ելած:

Յաւալի, ազեղ սովորութիւն մը, 7-8 տարեկան աղջիկներ կը հանեն դպրոցէն, կը նշանեն և 8-9 տարի ետքը կ'ամուսնացնեն: Զրկանքը նոյն է նաեւ արական սեռին համար: Ասոնք ալ շատ կանուխ կը հանուին դպրոցէն՝ շահու ետեւէն վաղցնելու համար: Հիւանդութիւն մը, որմէ վտարկուած ենք գրեթէ բոլոր գաւառացիներս:

Ա.Ֆրոն Գարահիսարցիները կրօնասէր և եկեղեցատէր են սակայն: Աւետ. Հայեր և Յոյներ եկեղեցի չունենալով վարձու տուններու մէջ կը կատարեն իրենց պաշտամունքն ու արարողութիւնը: Աւետներ 935 կանգուն տարածութեամբ դեպի մը ունին եկեղեցւոյ շինութեան համար գնուած. և պատկանեալ վարչութեան գիւմուս ըրած ըլլալով՝ ի մօտոյ արտօնագրին չնորհումը վայելելու և շինութեան ձեռնարկելու փափաքանօք կ'սպասեն: Ծրար, գրուած չէնք մօտաւորապէս 800 ոսկի կը պահանջէ, որուն գրեթէ 200ը պատրաստ ունենալով, վերջերս 100 ոսկի մը ևս ժողովարդը խոստացաւ, մնացորդին համար ալ պիտի ստիպուին բարեբաւրներու և եկեղեցիներու օգնութեան գիւմուս: Դպրոց չունին, և եկեղեցւոյ պիւտճէն 80 ոսկի է, որուն կէսը ժողովարդը կու տայ, կէսն ալ ի գլխի ի միսինար Վեր. Մր. Մազնիթըն կը հայթայթէ մասնաւոր կերպով: Բաւական տարի է որ Պորտի օգնութենէն զրկուած են, բայց յիշեալ յարգելի միսինարը ազնուութիւնը ունեցած է չլքել՝ այլ մասնաւորապէս օգնել անոնց: Եկեղեցին ևս յիշեալ մասնաւոր ջանքովն է որ պիտի շինուի: Այս գաշտին մէջ 43 տարի առաջ սկսած է Աւետարանական գործը: Առաջին 23 տարուան մէջ (քարոզիչ և դրածափ միասին հաշուելով) 12 հոգի յաջորդաբար մասնակցած են այս գործին:

Այժմու երէցը Վեր. Յակոբ Ս. Երանեան (Մաւրացի) իր նախորդներուն շատերէն հիմնականապէս տարբեր կեանքով ու ջանքով մը ամբողջ 17 տարի է ի վեր կ'աշխատի անխնայ ու անարտունջ: Հոս առաջին անգամն ըլլալով 1893 Յուլիս 18/30ին Հաղորդութեան Ս. խորհուրդը կատարուած է, որուն 5 երկսեռ անդամներ մասնակցած են: Հիմա ևս 38 երկսեռ անդամներ ունի եկեղեցին: Կիրակի առ-

տուան քարոզին 80-100, երեկոյեան դասին 60-75, շաբթուան քարոզներուն 70-80 երկսեռ՝ և չորեքշաբթի օրուան կանանց ժողովին 10-15 ունինդիրներ կ'ունենան: Կիրակի կէսօրին տղայոց կիրակնօրեայ դաս, և իրիկունը աղօթաժողով մը ունին:

ԳՐԻԳՈՐ ՅԳԼԵԱՆ

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԹԱՔՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐԸ

Փրոֆ. Յ. Հ. Զէճիլէան

Հիները կը պատմեն թէ օտարականներ երբ մանէին առաջին անգամ Արտեմիսի ամենաշքեղ տաճարը, կը պատահէր երբեմն որ աչքերնուն տեսութիւնը կորսնցնէին: Տարապայման և շատ փառահեղ տեսարան մը իսկոյն կը պարզուէր անոնց առջեւ: Դիտող և գիւթուած աչքերը կը շնայային երբ իրենց առջեւ անզուգական ճոխութեամբ մը փռուած կը տեսնէին ոսկիի և ամէնէն շողուն և թանկագին քարերու աննկարագրելի փողփողումը. կարծես արեւներ էին անոնք որ միասնաբար կը թափէին անոնց վրայ իրենց բոլոր ճառանշաւէտ փառքը: Կարծէր զուշանալ: Ուստի դռնապանները այս կարգի օտարականները ներս մացուցած ատեննին սովորութիւն ունէին ըսելու. «Աչքերնուդ զգուշութիւն ըրէք,» և օտարականը ներս կը մտնէր աչքը մասամբ մը հովանաւորելով կամ ծածկելով: Բնութիւնն ալ, թուի թէ, իր փառքով լի տաճարին մէջ զմեզ մարդիկս մացուցած ատեն միշտ չափով մը կը հովանաւորէ, կը ծածկէ մեր աչքերը: Եթէ պարզօրէն տեսնենք ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ մեր շուրջը և մեր վերեւը, եթէ լսենք ինչ երաժշտութիւն, ինչ մեղեդիներ որ կը հնչեն տիեզերքներուն մէջ, կարող պիտի չըլանք տոկալ. մեր զգայարանները, իրենց արդի պայմաններուն մէջ, այդ փառաւորութեան հանդուրժելու վիճակին մէջ չեն, Փրոֆ. Ալպէրթսըն, ժամանակիս ծանօթ գիտնականներէն մէկը, կ'ըսէ թէ ինք իր ընդունարան գործիքով կրնայ ապացուցանել սա իրողութիւնը թէ ամէնէն մօտակայ մոլորակները և նաեւ ամենահեռաւոր լուսաւորները ամէնքն ալ ձայն մը կ'արձակեն և կը կազմեն հրեշտակային ներդաշնակութիւն: Եւ այս ձայները կ'արտադրուին երկու կերպով. նախ, լուսաւորներուն շարժումովը անջրպետին մէջ, և երկրորդ, իրենց ներքին և կամ ցրտացեալ լոյսին միջոցով: Երկնային դուռները իրենց շարժումը կը հաղորդեն եթերին, որ լեցուցած է անջրպետը:

և լոյսն ալ որ անոնցմէ կը ճառագայթէ՝ նմանապէս կ'ազդէ եթերին, և այս երկուքը միասին կ'արտադրեն ներգաշնակաւոր ձայներ, որոնցմէ կը յօրինուին աներեւակայելի անոյշ մեղեդիներ — տիեզերքի լուսաւորներուն երաժշտութիւնը։ Պիտի կըրնայինք սովալ արդեօք անհուն տիեզերքէ մը բըղխած երաժշտութեան մը անուշութեան և վսեմութեան։ Ուստի խոսք կ'ընէ մենք այդ ամէն երաժշտութեան որով կը գոռայ բոլոր անշուքերը։ Խորհուրդը, գաղտնիքը իսկ կը սարսուցնէ մեր էութիւնը։ և մենք մեր արդի վիճակին մէջ տակէ անդին չենք կրնար անցնիլ։ Բայց իրողութիւնը իբր իրողութիւն կը մնայ թէ ամբողջ տիեզերքը համաշխարհական ներգաշնակութիւն մըն է, գիշերային երկինքին վրայ փայլող բոլոր լուսաւորներն ստեղծաշարքն են մեծ, անհուն գործիքի մը, որուն վրայ Ամենակալ Աստուծոյ մատերը կը հընչեցնեն երկնից գունդերուն երաժշտութիւնը։

Եւ հիմա անգամ մըն ալ վեր տռնենք քօղը որ կը ծածկէ Բնութեան տաճարին սքանչելիքները, վեր առնենք զգուշութեամբ, որպէս զի աչքերնիս չի խողտի և դիտենք մեր աչքերէն սովորաբար ծածկուած, թաքուն տեսարանները։

Դիտէ՛ք թէ դիտունները հաստատած են թէ լոյսին եօթը գոյները զորս հատուածակողմ ապակին կը ցուցնէ՝ լոյսին բոլոր գոյները չեն, երկու ծայրերէն անդին անսահման կերպով կը տարածուին լոյսի ուրիշ գոյներ՝ որոնց իրական գոյութիւնը դիտութիւնը կ'արողայած է ազատուցանել, թէպէտ անոնք մեր աչքերէն անդին կը մնան։ Յայտնի է թէ մեր աչքերուն կարողութիւնը սահմանափակուած է միայն այդ եօթը գոյնի անձուկ չըջանակին մէջ։ և անկէ անդին գտնուածը ալ չկրար բերիլ այս մեր մեռուտ աչքերուն։ Մենք որ կը կարծենք թէ բովանդակ տիեզերքը կը տեսնենք, ո՛վ դիտէ անոր ո՛րչափ փոքը մէկ մասն է այն զոր իրապէս կը տեսնենք աչքովնիս, և ո՛րչափ ընդարձակ մասի մը վրայ թանձր վարագոյր մը՝ ձգուած է աչքերնէս հրաշալիքներ ծածկելու համար։ Զէ՞ որ բարոյապէս ալ նոյնպէս է։ Ո՛րչափ անձկամիտ մարդիկ կան որոնց մտաւոր տեսութիւնը, հոգեկան հորիզոններն այնքան նեղ ու սահմանափակ են որ ուրիշ տեսակ վարագոյր մը իբր թէ կը ծածկէ անոնցմէ բարձրագոյն տեսութիւններ, իրողութիւններ և ճշմարտութիւններ զորս ուրիշ լայնամիտ, լուսաւորեալ և զարգացեալ մարդիկ կը տեսնեն, կը տեսնեն յստակ ու պայծառ, մինչ միւսները կոյրերու պէս են անոնց քով։ Միայն թէ, մինչ մեր ֆիզիքական տեսութեան սահմանափակումը

մեր կամքէն անկախ պատճառով եղած է, հոգեկան կամ բարոյական տեսութեան սահմանափակումին համար մենք պատասխանատու ենք մեծաւ մասամբ։

Բայց գանք բուն մեր պատմելիքին։ Գիտական աշխարհին վերջին գիւտերէն մէկն է նոր տեսակ մանրացոյցի մը գիւտը։ Սոյն մանրացոյցին համար, սակայն, ա՛յ չեն գործածեր մեր ամէն օրուան գործածած և միւս սովորական մանրացոյցերուն գործածած ձերմակ, փառաւոր լոյսը որով ամէն կողմ և Բնութեան բոլոր առարկաները առ հասարակ կ'ուղղուին։ Արդի գիտութիւնը այս արդի մանրացոյցով այս առատ, այս չողուն լոյսը մէկզի կը դնէ և կը գործածէ լոյսին այն ճառագայթները որոնք արդէն մեր աչքերուն օգուտ մը չունին և կը մնան անտեսանելիին սահմաններուն մէջ։ Այն սահմաններուն՝ որ ծայրագոյն մանրիշակագոյնէն ու անոր ճառագայթներէն անդին կը գտնուին, և այս պատճառաւ կը կոչուին անդրամանիշակագոյն։ Ի՞նչ գոյնով լոյս է այդ որ կը գործածուի մեծ գիւտին համար, չենք գիտեր։ մեր աչքերուն տեսանելի չէ բնաւ։ Մեզի համար լոյս չէ ան, խաւար է։ Բայց այս խաւարէն է որ զարմանալի տեսարաններ ի վեր կու գան։ Սակայն ոչ այն ապակիներուն միջոցով որոնք սովորական մանրացոյցներուն մէջ կը գործածուին։ Անոնք ալ մէկզի կը դուրսնան, ինչպէս մէկզի դուրսեցաւ սովորական փառ լոյսը։ Մեր անդրամանիշակագոյն լոյսի ալիքները չեն կրնար անցնիլ ապակիին մէջէն։ Բայց կ'անցնին միայն հալեցուած վառարարի մէջէն, և ուստի տակէ կը շինենք մեր ոսպնածեւները և կը զետեղենք գործիքին մէջ։ Եւ անհա հետեւանք սակայն որ մինչ սովորական ապակիով շինուած ամէնէն կատարելագործեալ մանրացոյցները 20,000 անգամ կը մեծցնեն դիտուած առարկաները, այս նորը կը կրկնապատկէ այդ գործութիւնը, 40,000 անգամ կը մեծցնէ։ Ի՞նչ զարմանալիքներ են անոնք որ կը ըզլին միջութեան վայրերէն։ Աչքի առջեւ բերէք անդրամանիշակագոյն միջին վայրերը, գէթ մեզի համար միջին, աչքի առջեւ բերէք պարզ վանակն կամ գուարզ կոշուած հանք մը։ Գրէ՛ք ասոնք քով քովի և գրէ՛ք անոնց քով գիտութեան մեծ հրաշալիքը, 40,000 անգամ մեծցուած մեզի անտեսանելի առարկաներ, և յետոյ եթէ կրնաք մի ընկրկանիք զարմանքի, հիացումի և ապշութեան մէջ։ Այս ներքին գաղտնածածուկ տեսարաններու և զօրութեան առջեւ չը պատշաճիր կրկին Արտեմիսի տաճարին դռնապաններուն ազդարարութիւնը, «Աչքերնուդ

ղղուշուծիւն ըրէք :» Բիւրապատիկ աւելի չլացուցիչ են ասոնք քան այն ոսկին ու բազմատեսակ գոհարեղէնները որոնցմով կը շողշողար հին հեթանոսական տաճարը :

Այսպէս ուրեմն այսօր մէկ ոստում մը անծանօթ մթութեան մէջ՝ նոր և ապրող կեանքով լի աշխարհներ իւրոյ կը բերէ . կը կրկնապատկէ այն զօրութիւնը որով կը մխրճուէինք անհունապէս փոքրութեանց սահմաններուն մէջ : Նոր դիւտը կը փոխակերպէ բոլորովին փոքրութեանց ուսումնասիրութիւնը : Հին մանրացոյցով մեռած մանրէներն էին որ կը լուսանկարուէին միայն . այս նորը կը լուսանկարէ ապրող մանրէներ , և անոնց ապրող ստղմին պատմութիւնը կու տայ մեզի , քանզի կարող ենք տեսնել անոնց ամէնէն նախնական սկզբնաւորութենէն մինչեւ վերջը : Աճման սաղմնային գործողութիւնները , վերաբաղեցրութեան եղանակները , ախտին տարածումը , պատուաստում մի արդիւնքները , ամէն բան այդ անհունապէս փոքրութեանց անծանօթ աշխարհին մէջ մեր առջեւ կը պատկերանան որոշ և յստակ :

Ո՛րչափ գազանիքներով և զարմանալիքներով չըջապատուած ենք . և ինչպէս ամէն կողմէ անհունութիւններով և նոյն իսկ յաւիտենականութիւններով պաշարուած ենք : Նոյն իսկ Բնութեան մթութիւններէն , մեզի համար անճառագայթ , անգոյն կողմերէն միջոցներ կը ստեղծուին որուն պայծառափայլ միջօրէական լոյսէն աւելի խորունկները կը տանին դմեզ . կը տանին այն վայրերը՝ ուր մարդկային աչքին համար արգելուած էր մինչև ցարդ նայիլ : Եւ այդ խորութիւններուն մէջ ալ , ինչպէս ամէնէն վերին բարձրութեան մէջ , կը գտնենք կեանք , զեղուն , կորովի , արտադրող կեանք . օ՛հ , կեանք ամէն ուրեք որ իր փոքրկութեան ինչպէս նաեւ իր հակայական մեծութեան մէջ հաւասարապէս կը պատմէ մեզ կենդանի և Յաւիտենական Աստուծոյ մը վրայ : Այն է որ բովանդակ Բնութիւնը լեցուցած է կեանքով : Ասկէ առաջ կը կարծուէր թէ ովկիանոսներու խորութեանց մէջ , 150 կամ 200 գրկաչափէն վար , ա՛լ բնաւ արեւին ճառագայթներն չեն թափանցեր , և այդ սահմաններուն մէջ տուրնջեան լոյսէն ոչինչ կայ բացարձակապէս . բայց հիմա Աստուծոյ տեսնի մինչեւ հինգ վեց հազար զրկաչափ խորունկութիւններէն նորահնար գործիքներով կենդանական կեանք վեր կը հանեն , որոնք , կը տեսնուի քննութեամբ թէ , այդ զարնուրելի մթութեանց մէջ միջոց ունին իրենց լոյսը շինելու : Այնպէս որ դժուար չէ մեզի երեւակայել թէ ովկէանու այդ և ասկէ աւելի խորութեանց

մէջ ոչ թէ յաւիտենական գիշերն է որ կը տիրապետէ , այլ ընդծովեայ այդ ջրեղէն , անդնդային քաղաքներու փողոցներն այնպէս լուսաւորուած են , ինչպէս ելեկտրական լոյսով լուսաւորուած են արդի քաղաքակրթութեան մեծ կեդրոններու , Լոնտոնի , Փարիզի , Պերլինի կամ Նիւ Եորքի հոյակապ փողոցները : Օ՛հ , երանի այն հաւատացեալներուն որ սրբազան սարսուռներով կը գիտեն Ամենակալ Աստուծոյ , իրենց Փրկչին Տէր Յիսուս Քրիստոսի Հօր , այս անվախճան տիրապետութիւնը անեղբ տիեզերքի մը մէջ , և կը զգան զԱյն իրենց քով ամէն ատեն ու ամէն տեղ : Անոր ժպիտն է որ կը տեսնեն դաշտավայրին անուշաբոյր ծաղիկներուն մէջ , անոր ձայնն է որ կը լսեն որոտումներուն մէջ և Անոր անսահման իշխանութիւնն ու պետութիւնն է զոր գիտութիւնը հետզհետէ կը բանայ իր ապշած աչքերուն առջեւ : Ո՛րչափ դեղեցկապէս կը պատշաճին այս կարգի զգացմանց համար , մեծ երգողին , Դաւիթի վսեմ արտայայտութիւնները որ կը զբտնուին ՃԼԹ . Սաղմոսին մէջ . «Ո՛ր երթամ քու Հոգիէդ , և քու երեսէդ ո՛ր փախչիմ . . . : Եթէ արշալոյսին թեւերը աչնեմ , ու ծովուն վերջի ծայրերը բնակիմ , հոն ալ քու ձեռքդ ինծի պիտի առաջնորդէ , քու աջ ձեռքդ զիս պիտի բռնէ . . . : Մութն ալ քեզի խաւար չէ . հապա գիշերը ցորեկի պէս լուսաւոր կ'ըլլայ : խաւարը և լոյսը միեւնոյն բան են քու առջեւ :»

ՍՐ. ԳՐԻԹԻՆ ՀԱՅՏԵՐԷՆ ՀՆԱԳՈՅՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր Ա. յօդուածով(*) Սբ. Գրքի աշխարհաբար թարգմանութեան վրայ խօսելով չեչտեցինք մեր երախտագիտութեան պարտաւորութիւնը անոնց մասին , որոնք , թէև յանգէտս մոռացութեան մասնուած են զրատէրներու դասուն կողմէ , անմոռանալի ծառայութիւն մատուցած են աշխարհաբարի դատին : Այս անգամ կ'ուզենք երկու խօսք ընել Սբ. Գրքի Հայերէն հնագոյն թարգմանութեան վրայ , ոչ թէ ներկայացնելու գիտաւորութեամբ այդ թարգմանութեան պարագաները , այլ ուղղելու մեր համայնքին մէկ , թէև բարեբախտաբար սակաւաթիւ , մասին սխալ մէկ ըմբռնումը :

Ասոնք չեն զգար յարգանքի և երախտագիտութեան խոր զգացումը հանդէպ Մահակի և Մեսրոպի , Սբ. Գրքին առաջին թարգմանիչներուն , որովհետեւ , կը պատճառաբանեն , այն ժամանակ Սբ. Գիրքը թարգմանուեցաւ զրաբար լեզուի . արդ՝ այս լեզուն անհասկնալի ըլլալով ժողովուրդին ,

(*) Աւետիքէր թիւ 9 :

կատարուած թարգմանութիւնը ի հարկէ չէր կըրնար մեծ օգուտ մը ընել ժողովուրդին, նպատակով անոր հոգեւոր շինութեան, ժողովրդային լեզուով թարգմանուած Սբ. Գիրքը միայն կրնար խորունկցնել հաւատացեալներուն կրօնական հաւատքն ու զգացումները :

Այս պատճառաբանութիւնը ուղիղ պիտի սեպուէր, եղբակացութիւնը՝ տրամաբանօրէն ճիշտ, եթէ իր նախադրեալներէն մէկը խնդրական չըլլար. (նախադրեալին) սա զաղափարը թէ Սբ. Գրքին հնագոյն թարգմանութեան լեզուն անհասկնալի էր ժողովուրդին՝ սխալ է : Այս կէտը հաստատուելու համար բաւական կը համարինք յառաջ բերել երկու գլխաւոր նկատողութիւններ :

Ա. Սբ. Գիրքը Հայերէնի դեռ չթարգմանուած Յունական ազգեցութեան չըջանալին մէջ Յունարէն, իսկ Ասորական ազգեցութեան չըջանալին մէջ Ասորերէն լեզուով կը կարգացուէր. երկու չըջանալիներուն մէջ ալ այս պայմաններուն տակ Աստուծոյ Բանը ընականաբար հասկնալի չէր կըրնար ըլլալ ժողովուրդին : Փաւստոս Բիւզանդացի, Գ. դարու մատենագիր, շատ զօրաւոր բառերով այս պարագային կ'ակնարկէ սա տողերուն մէջ. «Իսկ խառնադանձ բաղմութիւն մարդկան... եթէ նստեալ վարդապետաց, ըստ նմանութեան ամպոց իրբեկ զյորդահեղեղ ինչ անձրեաց սաստկութիւն՝ զվարդապետութիւն ի վերայ հոսէին, ոչ մի բան... յորոց լսէինն՝ կարէին ունել ի մտի» : Ընթերցողը կրնայ լաւ ըմբռնել պատմագրին այս խօսքերուն նշանակութիւնը, եթէ կարգայ նաեւ ուշիւ սա տողերն ալ, նոյն գրչէն ելած. «Բայց միայն ի սակաւուց որք զհանդամանս գիտէին Հելլէն կամ Ասորի գպրութեան» :

Մեսրոպ վարդապետ, պատուական եկեղեցական մը, ժողովուրդի զաւակ, խորապէս կը զգար ժողովուրդին՝ որուն մէջ և հետ ապրած էր՝ հոգեւոր կեանքի և կրօնական հրահանգութեան կարօտութիւնը : Բաւարար միջոց մը որոնեց ընդ երկար այս կենսական պէտքին գոհացում տալու համար : Վերջապէս տաժանելի երկունքէ վերջ ծնունդ տուաւ ներշնչեալ խորհուրդի մը, — թարգմանել Սբ. Գիրքը Հայերէնի, զաղափար մը՝ որ ձեռնարկին առաւ զնահատելի աշակցութեամբ իր հոգեկցողին, զրասէր հայրապետին :

Արդ՝ նկատի առնելով թարգմանութեան պարագաները և մասնաւոր նպատակը՝ վստահաբար կը յայտնենք թէ լեզուն, որով թարգմանուեցաւ Սբ. Գիրքը, հասկնալի էր ժողովուրդին, հակառակ պարագային՝ պիտի պարտաւորուինք ընդուն-

ելի սա կարծիքը թէ Սահակ և Մեսրոպ Սբ. Գիրքը անհասկնալի, օտար լեզուէ մը թարգմանեցին՝ ժողովուրդին օգտին համար՝ անհասկնալի Հայերէն լեզուի մը (զրաբարի) :

Բ. Սբ. Գրքին լեզուն շատ չէր կրնար այն ժամակ տարբերիլ ժողովուրդին խօսած լեզուէն : Հայ լեզուն մէկ գաւառաբարբառը (ոստանիկ) Սբ. Գրքին թարգմանութեամբ՝ առաջին անգամ մատենագրական լեզուն եղաւ : Բնական է մտածել որ այդ օրերուն մէջ խօսած և գրած լեզուները չէին կրնար ունենալ մեծ տարբերութիւններ :

Կ'ընդունինք թէ լեզուն այդ նախնիայ թարգմանութեան միջոցաւ ճոխացաւ օտար նորակերտ բառերով և շարադրական ձևերով պէսպիսութեամբ ճանք փոքրիկ նմոյշ մը : Դանիէլ մարգարէի ԺԳ. գլուխին մէջ (այս կը պակսի Երրայական բնագրին մէջ, կը գտնուի Եօթանասնից թարգմանութեան մէջ) կայ նկարագրութիւնը դատաստանին որով Դանիէլ փրկեց անմեղն Շուշան և դատաւարտեց երկու վաւաչոտ ծերունիներ : Հարցաքննիչ դատաւորին սա հարցման թէ «Ընդ որով ծառով հասեր առ դոս» — «Ընդ հերձեաւն» կը պատասխանէ ծերն : — «(Հրեշտակ Տեառն) հերձցէ զքեզ ընդ մէջ» կը վճռէ դատաւորը : Դանիէլ երկրորդ ծերին կը հարցնէ. «Ընդ որով ծառեր հասեր առ դոս» — «Ընդ սղոճեաւն» կը պատասխանէ ծերը : — «Կայ հրեշտակ... սղոցել զքեզ ընդ մէջ» կը վճռէ դատաւորը : Յունարէն Եօթանասնից թարգմանութեան մէջ բառախաղութիւն մը կայ վերջ յիշուած տողերուն մէջ : Արդ՝ Հայ թարգմանիչը փափաքելով պահել զայն իր թարգմանութեան մէջ ստիպուել է նոր բառեր կիրառել, զոր օր. հեթանոս բայէն հեթն (ծառ), «դոցել բայէն «դոց» (ծառ) : Ընդունելով հանգեւած թէ լեզուն թարգմանութեան միջոցաւ կը ստանար համեմատաբար աւելի կատարեալ ձև մը, զբական (զրաբար) և խօսուն լեզուները, կը կրկնենք, է «կրթ» զգալի մեծ տարբերութիւններ չունէին : Բայց բաղմաթիւ դարեր խորունկացին անջրպետը այս երկու լեզուներուն միջև, որովհետեւ մինչդեռ Ե. դարուն դրաւոր լեզուն հաստատաւորապէս մնաց Սբ. Գրքին մէջ անփոփոխ իր ձևերով և բառերով, միւսը, խօսուն լեզուն, դարերու ընթացքին մէջ կենթարկուեցաւ բաղմապիսի ազգեցութեանց, ներկայացնելով այժմ լեզուական զարմանալի երեւոյթներ և սքանչելի ատաղձներ արժանի լեզուաբանական մանրաքննի հետազոտութեանց :

Կը կարծենք հաստատած ըլլալ վերը նշանակուած երկու գլխաւոր կէտերով թէ Սբ. Գրքի Հա-

յերէն հնազոյն թարգմանութեան լեզուն հասկնալի էր այն խառնակ ժողովուրդին : Ղազար Փարպեցի իբրեւ ժամանակակից, ակամջալուր վկայ, կը նկարագրէ այն ընդհանուր խանդավառութիւնը որով ժողովուրդը համակուեցաւ՝ լսելով առաջին անգամ Հայաբոս Աստուծոյ բանը :

Սահակ և Մեսրոպ պատուական դեր մը ունեցան՝ զլիսաւորաբար Սբ. Գրքի թարգմանութեամբ՝ մեր ժողովուրդին բարոյական և կրօնական ըմբռնումի և հոգեւոր կեանքի տեսակէտով : Առանց Սահակի և Մեսրոպի արդիւնաշատ, բարձրացուցիչ աշխատութեանց՝ մեր նախնիք «ըստ չքոտի մտայ հեթանոսութեան, զլուրեանց երգս առասպելաց զվիպասանութեան սիրեցեալք ի նոսրին հանապազորդէին» ինչպէս կը գիտէ Գ. զարու մատենադիր մը : Դար մը վերջ շնորհիւ Սահակի և Մեսրոպի գրական ճիգերուն՝ ինչ մեծ յեղաշրջում մը կատարուեցաւ մեր ժողովուրդին ներքին կեանքին մէջ : Խօսքը մեղրածորան Եղիշէի կը թողունք. «Սագմոսը էին մշտնջենաւորք՝ մրմունջք ի բերանս նոցա, և մխիթարութիւնք կատարեալք ընթերցուածք մարգարէիցն» : Սբ. Գրիգոր Հայուն Լուսաւորիչը եղաւ, խաւարէ ի լոյս առաջնորդելով զայն, Սահակ և Մեսրոպ, մեր երկրորդ լուսաւորիչները, ազգայնացնէին Քրիստոնէութիւնը : Որո՞նց դերը աւելի մեծ էր, ընթերցողին կը թողունք զատել :

Երջանիկ պիտի համարիմ անձս, եթէ այս քանի մը տողերը օգնէին ընթերցողին ա՛լ աւելի լաւ ըմբռնելու մեր առաջին թարգմանիչներուն պատուական դերը և զգալու աւելի խորունկ յարգանք մը հանդէպ այդ գրական վաստակաւորներուն :

Յօդուածս չվերջացուցած՝ կը փափաքինք կարեւոր հարցում մը ընել : Երբ մեր օրերուն՝ Սբ. Գրքի լեզուն (գրաբարը) և աշխարհաբարը իրարմէ չափազանց կը տարբերին, ժողովուրդին անհասկընալի ըլլալու աստիճան, օգտակար է որ Սբ. Գրքը կարդացուի այդ լեզուով եկեղեցիներուն մէջ : Եթէ — ներելի ըլլայ մեզի ենթադրել — Սահակ և Մեսրոպ հրաշքով մը ելլելով իրենց վերջին քնարաններէն մեզի գառնային, Ոչ, պիտի պատասխանէին այս հարցման և ձեռնարկէին անմիջապէս Սբ. Գրքը աշխարհաբարի թարգմանելու : Կը կարծենք որ ժամանակիս ողբին, ժողովուրդին բարոյական օգուտը կը պահանջէ որ Սբ. Գրքը աշխարհաբարի թարգմանուելով կարդացուի սրբավայրերուն մէջ : Ի՞նչ օգուտ կրնայ յառաջ դալ Սբ. Գրական ընթերցուածներէն, եթէ անոնք չեն հասկըցուիր ունկնդիրներէն : Հայ եկեղեցւոյ հոգեւոր

բարձրագոյն իշխանութեան փառապսակը պիտի ըլլայ Սբ. Գրքի թարգմանութիւնը և ընթերցումը եկեղեցիներուն մէջ :

Եւ ինձի կը թուի որ Ամերիկեան Աստուածաշունչի Ընկերութիւնը սիրայօժար յանձն պիտի առնէ հրատարակել այդ թարգմանութիւնը : Այս յոյսս կը զօրանայ իմ մէջս, երբ կը յիշեմ յաջող եղբայրս բանակցութեան որ տեղի ունեցաւ քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ : Կ'արժէ համառօտիւ ներկայացնել յիշեալ բանակցութեան ընթացքը ու վախճանը :

Ն. Պատրիարքը Ամերիկեան Աստուածաշունչի Ընկերութեան առաջարկեց հրատարակել նախնեաց թարգմանութիւնը : Այս խնդրքը մերժուեցաւ, որովհետեւ յիշեալ ընկերութեան կանոններէն մէկն էր հրատարակել միայն ընադիր լեզուն : Ներքէ եղած թարգմանութիւնները : Պատրիարքը երկրորդ — բարեփոխեալ — առաջարկ մը ներկայացուց, հրատարակել նախնեաց թարգմանութիւնը, բայց Եբրայական բնագրէն ունեցած տարբերութիւնները նշանակելով ստորէջ լուսանցքի մէջ : Այս առաջարկը ընդունուեցաւ և գործարկուեցաւ, մեծ պէտք մը գոհացնելով և հրճուանք պատճառելով ամէնուն :

Մտքի առջև ունենալով այս պարագաները՝ մեծ յոյս ունիմ որ նմանապէս բարեբաւօտիկ վախճան մը պիտի ունենայ բանակցութիւն մը, նախնեաց թարգմանութեան աշխարհաբար թարգմանութիւնը հրատարակելու նպատակով : Մեր ժողովուրդը պիտի օգտուի բարոյապէս, քաջ ըմբռնելով լեզուն և նշանակութիւնը նոր թարգմանուած Սբ. Գրքին :

Բաց աստի՛ կայ մեծ օգուտ մը լեզուական հաշիցակէտէ : Երկարաշունչ աշխատասիրութիւն մը, աշխարհաբար գրուած, մեծապէս պիտի նպաստէր, կը դիտեն չատեր, աշխարհաբար լեզուն կա՛նոնաւորելու, բառեր ու բացատրութեանց ու քերականական ձևեր հաստատատելով :

Եւ երբ օր մը հաճոյքը ունենանք մեր յայտնած այս փափաքը իրականացած տեսնելու, երբ աշխարհաբար լեզուն առաջին անգամ հնչէ եկեղեցւոյ լայն կամարներուն տակ, Հայ մամուլը Ղազար Փարպեցիէն նուազ փութկոտ, եռանդալից պիտի չգտնուի, նկարագրելու ժողովուրդին խանդավառութիւնը այդ երեցս օրհնեալ պահուն :

ՓԱՌԵՍԿ

ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ

(Միւլիս Ծառ, Թաւաշ)

Կացութեան սկզբնաւորութիւնը : Ա. Թադ. Ի. Բ. 3-13, Ի. Բ. 1-10, 20 :

Երբ ճարտարապետի մը կամ բժիշկի մը արուեստն

ու յաջողութիւնը տեսնենք, կը հիանանք: Բայց երբ միտք բերենք այն տարիները զորս ան գործածներ է պատրաստութեամբ համար այն գործին, ա՛յլ զարմանալու տեղ չմնար: Յիշելու ենք որ այն մարդը այն գործին համար դպրոցի մը մէջ կըրթուած է, ինչ որ առաջին պայմանն է:

Մեր զաւակները ի՞նչ վիճակի մէջ են, Դպրոց մը կա՞յ ուր կրթութիւն անոնք: Այս բանը կարեւոր է: Ո՛ւր է դպրոցը, ո՛ւր պիտի կրթութիւն, Երբեմն մայրեր, քովս գալով, զաւակաց մասին իրենց ունեցած փառասիրութիւնները կը պատմեն: Կը փափաքին որ իրենց տղաքը Մանկապարտէզ, Նախակրթարան, Բարձր, Վարժարան, Գուէճ ու Համալսարան երթան: Երանի թէ Տաճկաստանի բոլոր մայրերը այս բարձր փափաքները տածէին:

Բայց այս ծնողքներէն ո՛րչափ շատեր կը մոռնան իրենց զաւակներուն առաջին և կարեւորագոյն դպրոցը: Ո՛ւր է այս դպրոցը: Ծիշտ ձեր բնական տունը, որուն դրան վրայ խոշոր գրեթով գրուելու է. «Այս տեղը տղայոց առաջին և կարեւորագոյն դպրոցն է»:

Ո՞վ է ուսուցիչը: Դուք էք մայրեր, ո՛ւր որ բնակիք, ի՞նչ հանդերձ որ հագնիք, ի՞նչ վիճակ որ ունենաք: Դուք կրնաք իշխել ձեր զաւակաց սըրտին: Շատերդ դէթ փոքր ինչ չէք գիտեր ձեր ունեցած կարողութիւնը որով կրնաք ձեռք և ու կաղապար տալ ձեր զաւակներուն: Ես շատ անգամ կը դողամ, երբ կը տեսնեմ այն աղքատութիւնը, զոր ունիմ Աստուծոյ ինծի տուած զաւակներուն վրայ: Դուք ուսուցիչներ, անմոռանալի ի՞նչքան խօսքեր կը սորվեցնէք այն առաջին ու ամենաւարեւոր դպրոցին մէջ, ու հոն մնայուն ո՛րքան աղքատութիւններ կը բոխին ձեզմէ: Ձեր տան ճամբան կրնայ ձեր զաւակները երկինք կամ դժոխք տանիլ: Ձեր սենեակին մէջ եղած կրթութիւնը կրնայ ձեր զաւակները ստաջնորդել կեանքի կամ կորստեան: Դուք եթէ Աստուածասէր և ամէն օր Աստուծոյ սորվողներ էք, բնաւ պիտի չմոռնաք ձեր առանին առաջին ու կարեւորագոյն դպրոցը: Կըրնամ հարցում մը ընել ձեզի. Կ'ուզէ՞ք որ ձեր աղջիկները անձնասէր, անժուժկալ, հպարտ, աշխարհիկ կամ խարդախ ըլլան: Կ'ուզէ՞ք որ ձեր մանչերը անասնձ, յամառ, ինքնակամ ու անհնազանդ, և վտանգաւոր ու դէշ սովորութիւններու հետամուտ ըլլան: Կ'ըսէք. «Ոչ, բնաւ երբեք»:

Ուրիշ հարցում մը եւս կայ: Ձեր զաւակները յիշուած բնաւորութիւնով կը մեծնան: Կը վախնամ որ շատ մայրեր գոնէ իրենց մտքերուն մէջ կ'ստիպուին «Այո» ըսել:

Դժուարութիւնը ուսկի՞ց կը ծագի: Ըստ կարելոյն շուտ չսկսաք կրթել ձեր տղաքը: Մոռցաք առաջին դպրոցին կարեւորութիւնը: Քիչ մը աւելի ընդարձակ բացատրեմ: Ամէն տղայ կը ծնի տէր ինքնիշխան կամքի: Աստուծոյ մէկ չնորհքն է այս, բայց այս կամքը կրթուելու է, և եթէ կրթուի, ամբողջ կեանքի մէջ օրհնութիւն կ'ըլլայ: Իսկ եթէ չկրթուի ու չգոտարարուի, միայն խափանարար և շատ կեանքերու համար անէճճի պատճառ կ'ըլլայ: Դուք, ով մայրեր, ձեր զաւակաց կամքը կը կրթէ՞ք: Շուտ սկսելու և ժամանակ կորսնցնելու չէք: Ի՞նչ է շատ մայրերու ըրածը: Պզտիկը եթէ լայ, զայն կը կշտացնէք. երբ նորէն լայ, կը պտտացնէք: Ամէն անգամ երբ լայ, ձեր կարծիքով, ինչ որ ուզէ՝ զայն տալ կ'ուզէք: Երբ մեծնայ, լացած ատեն կ'ըսէք, «Ըսէ՛ ի՞նչ կ'ուզես, տամ քեզի», ու զայն հաճեցնելու համար հոս հոն կը վազէք: Հիւր մը եկած ատեն, եթէ տղան անհանգիստ է, չաքար կու տաք կամ հանդարտեցնող բան մը: Եթէ հիւանդանայ և լեղի դեղ խմել չուզէ, բժիշկին կ'երթաք ու կ'ըսէք. «Ձիւմեր»:

Եթէ սեղանի մէկ կերակուրին չհաւնի, ուրիշ բան մը կու տաք: Միշտ կ'ըսէք. «Խելքը չհասնիք, ի՞նչ գիտէ, բան մը չէ. ան վերջը կը սորվի»:

Այս մայրը չգիտեր թէ ի՞նչ տղան բաները կը հասկնայ: Այս մայրը չգիտեր իր տղուն տուած վնասը, ու եթէ զայն կրթելու և դաստիարակելու կ'ուշանայ, երբեք չկրնար լեցնել կորսուած ժամանակին պակասը: Ինքն է իր տղան անասնձ և յամառ չինողը և ինք կը վարժեցնէ զայն լալ ու աղաղակիլ: Ինքն է որ զայն անժուժկալ կ'ընէ: Այս դրութեամբ անոր տղաքը ի՞նչպէս պիտի մեծնան: Անոնք շարունակ կ'ըսեն. «Ձեմ երթար», «Ձեմ ըներ», բնաւ չեն ուզեր հպատակիլ և իրենց կամքը գործադրել կ'ուզեն: Այսպիսի տղաք երբեմն այնքան անասնձ կ'ըլլան որ մայրեր շատ անգամ կ'ստիպուին զանոնք խանութի մը աշակերտ դնել և կամ տունէն հեռացնել: Անցեալ օր լսեցի թէ մայր մը իր տղան փողոցը ձգած է մինչև որ գլջայ ան: Ո՛րքան ցաւալի է մօր մը վիճակը որ, Աստուծոյ իրեն կրթութեան յանձնուած տղուն վրայ իր աղքատութիւնը կորսնցուցած է: Աստուծոյ ի՞նչ հաշիւ տալու է: Խելացի մայր մը ի՞նչ միջոց կը դործածէ իր տղայոց կամքը կրթելու և զանոնք ժուժկալ ընելու համար: Երբ տղան երախայ է, կը ջանայ անոր սորվեցնել թէ ամէն անգամ լալուն ծիծ չտրուիք անոր և չպտտացուիք, ի հարկին կը թողու որ լայ, զրկելով իր ուղած բանէն: Երբ ժամանակը գայ, զայն կը վարժեցնէ ամբողջ գիշերը

քննադատու. լայ կամ ոչ՝ լեզվի դեղ կուտայ : Երբ հիւր գայ, եթէ անհանդիստ ըլլայ կը յանդիմանէ զայն : Սեղանի կերակուրէն անոր կը կերցնէ : Ամէն պատեհութեամբ կը ջանայ ժուժկալութիւն սորվեցնել և անոր կամքը կը թել : Վարձքը ինչ պիտի ըլլայ, մօրը փոքրիկ մէկ խօսքը տղայոց կեանքի կանոն կ'ըլլայ : Անոր խօսքին կարեորութիւն կ'ընծայուի և անոր տղաքը ու աղջիկները, երբ մեծնան, ժուժկալութեան կարող, օգտակար և աշխարհի օրհնութիւն եղող անհատներ կ'ըլլան :

Ան շուտ սկսաւ կը թուութիւնը, ընտանեկան դպրոցի կարեորութիւնը զգաց ու այս պատճառով անոր վարձքը շատ մեծ կ'ըլլայ : Խարդախութեան և սուտի սկզբնաւորութիւնն ալ տան դպրոցի մէջ կ'ըլլայ : Ո՛րչափ մայրեր հաճոյքով կը խնդան, երբ նոր չըթուենքներ առաջին սուտը կը խօսին, կամ տղան առաջին անգամ մէկը կը խաբէ : Այսպէս զարչելի մեղքի մը սկզբնաւորութեան համար զուարճանալ ինչպիսի յանցանք է : Ամէն տղայ ի մանկութենէ սրտով քիչ կամ շատ չար է, և գրեթէ ի տղայութեան գոգութիւն կ'ընէ ու սուտ կը խօսի : Բայց ինչ է մեր պարտականութիւնը : Մեր պարտականութիւնը կը թուութիւնը յետաձգել չէ : Մենք սորվեցնելու ենք թէ Յիսուս ինչպէս կը զոռի սուտէ և թէ ստախօս տղայ մը Յիսուսի գաւազը չկրնար ըլլալ : Մեր տան մէջ կը սորվեցնենք թէ սուտը թէ՛ մեղի և թէ՛ Աստուծոյ անհաճոյ բան է : Երբ տղաքս կը վախնան ճշմարտութիւնը ինծի խօսելէ, կ'ըսեմ, «Ձաւակներս ձեր ըրած յանցանքին համար ձեզ չեմ յանդիմաներ : Բայց սուտ խօսելն ուղ համար սաստիկ կը յանդիմանեմ» : Եթէ սուտը ամէնէն սկիզբը արգելուի, ձեր տղաքը երբ մեծնան՝ ճշմարտասէր կ'ըլլան : Տան մէջ սուտի ծաղուտէն զգուշացէք : Կը զարմանամ երբ ուսուցիչներէն կը լսեմ թէ շատ բարի ծնողաց զաւակներ իսկ դպրոցի մէջ սուտ կը խօսին : Ո՛հ, մայրեր, ձեր տան դպրոցին մէջ, խարդախութեան և սուտի փափաքը ջնջելու գործը ըստ կարելոյն շուտ սկսա՛ք արդեօք :

Տան մէջ կը գտնուի նաև սկզբնաւորութիւնը ուրիշ շատ մը բաներու : Զոր օրինակ. Անձնասիրութեան, հպարտութեան, աշխարհասիրութեան, վատառողջութեան և այլն : Բոլոր այս փոքրիկ գէշ սկզբնաւորութիւնները վերջապէս մեծ գէշ սովորութիւններ կ'ըլլան : Ասոնք, յաւիտեանական կործանում ըլլալով, ձեր սրտերուն մեծ վիշտ և դառնութիւն պիտի պատճառեն : Նպատակ է աս նամակով ցուցնել ձեզի թէ ձեր տղաքը ամէն բանի կը թելու համար անհրաժեշտ է կանոնի սկսիլ

և թէ ուշացնելը մեծ վտանգ կը սպառնայ : Բայց այս գործը ինչպէս կրնաք մինակ ընել : Եւ եթէ Յիսուս Գրիստոս ձեր Փրկիչը բոլոր սրտով, բոլոր միտքով և բոլոր զօրութիւնով չէք սիրեր, ինչպէս պիտի համարձակիք մինակ ձեռնարկել այս գործին : Մարիամի նման Յիսուսի ոտքը նստելով Անկէ սորվեցէք հեղութիւն ու խոնարհութիւն և ձեր ամենօրեայ աղօթքը թող ըլլայ, «Ով Տէր, ինքզինքս ցուցուր ինծի, որ բոլոր մեղքերս գիտնամ, և ինքզինքդ ցուցուր ինծի որ քեզ աւելի սիրեմ : Գրիստոսի Հոգիով այնպէս լեցուիմ որ իմ տանս մէջ երկնից ճաշակը գտնուի» :

ՈՉ ԵՒՍ Է ՎԵՐ. ՅԱԿՈԲ ԹԱՇՃԵԱՆ

Սրտի խորին ցաւով կը գուժեմ ողբալի մահը Վեր. Յակոբ Թաշճեանի, որ ամսոյս 5/18ին չաբաթ օր Նախախնամողին իմաստուն կամքով կոչուեցաւ մօնել իր յաւիտեանական հանգիստը և ընդունել Փրկչին իր արժանաւոր վարձքը : Իր ժողովուրդն ու բազմաթիւ բարեկամները այսօր կ'ողբան իր դառնաղէտ մահը : Արդարեւ դժուար է հաշուել կորուստը համայնքի մը պատկանող անձին՝ որ տէր էր սրտի ու մտքի այնքան ազնիւ յատկութիւններու :

Իզմիրի մէջ իր տասնեւչորս տարիներու պաշտօնավարութեան միջոցին ողբացեալ Վեր. Յ. Թաշճեան ցոյց տուաւ իր կարեւոր պաշտօնին և գործին համար այնպիսի զանազան ընտիր հանգամանքներ զորս քիչ երէցներ ունին : Սեղմ և անձուկ մաքի տէր, Աւետարանի մշակ մը կարող չէ հովուական պաշտօն վարել այս մեծ քաղաքին մէջ : Այս խօսքով ակնարկել կ'ուզեմ իր հազուագիւտ և գնահատելի օգտակարութեան դաղտիքը : Վեր. Յ. Թաշճեան լայնմիտ անձնաւորութիւն մ'էր. ունէր լայն ու ընտիր տեսութիւններ, լայն կարեկցութիւն, անխտրական մարդասիրութիւն :

Իրեւ Քարոզիչ՝ վայելչախօս ատենաբան մ'էր, պարզ ու անկեղծ : Իր քարոզներն էին սրտաշարժ և եռանդնալից, յստակ և համոզիչ, լի պատշաճ օրինակներով և թարմ խորհուրդներով : Շատ ընթերցասէր էր. կը վերծանէր ընտիր գրքեր, կանոնաւորապէս կը կարդար օրաթերթեր և հանդէսներ, և աշխարհի կարեւոր լուրերով ու գէտքերով կը համեմէր իր քարոզները՝ միշտ լարուած պահելով իր ունկնդիրներուն ուշադրութիւնը : Իր քարոզները միշտ հոգեւոր էին, թերեւս իր անձին հոգեւորութիւնն էր որ զինք կը ներշնչէր այնքան ազդուօրէն արտասանել իր քարոզները : Ինքը համեստօրէն կրնար յեղյեղել մեծ առաքեալին Պօղոսի

կորնթացեաց եկեղեցիին ուղղած նշանաբանը «Վասն զի ես միտքս չէրի ձեր մէջը ուրիշ բան գիտնալ, բայց միայն Յիսուս Քրիստոսը, ու ան խաչը ելած»։

Վեր. Յ. Թաշճեան իբր հովիւ՝ հազուադիւս էր։ Քիչեր ճանչցած եմ որ այս տեսակէտով կը հաւատարին անոր։ Անխոնջ և անպարտասելի նկարագիր մը ունէր։ Չէր մերժեր ոեւէ դիմում կամ խնդրանք։ Չէր զլանար կրցածը ընել։ Ոչ միայն իր ժողովուրդին անհատներուն խորհրդատու և օգնական կ'ըլլար շարունակ, այլ իր հօտին չպատկանող շատերու տաք համակրութեամբ մը կը ցուցնէր ճար ու ճամբայ՝ երբ իրենց նեղութեան ատեն կը դիմէին իրեն։

Իր զգայուն և կարեկիր բնավորութեամբ չէր կարող անտարբեր մնալ իրեն մատուցուած պաղատադէր խնդրանքներու հանդէպ, և իր ժամանակն ու աշխատանքը պահանջող այնքան յաճախակի դիմումներու և զբաղումներու մէջ արդարեւ զարմանալի էր տեսնել թէ ինչպէս ժամանակ կը գտնէր իր քարոզները պատրաստելու։ Ան յաճախ կ'այցելէր իր ժողովուրդին տուները և դաւառի Աւետ. եկեղեցիներէն Իզմիր եկող պանդուխտներու՝ որոնք կը կարօտէին իր խրատներուն և աջակցութեան։

Ան միշտ անյապաղ կը փութար հիւանդին տունը։ Իր զուարթ Ժպիտը խրախոյս և իր Քրիստոնէական կեանքը վստահութիւն կը ներշնչէր տառապողին։ Իր հոգեւոր պաշտամունքները միշտ օգտակար և հաճելի էին։ Իր սրամտութեամբ Աստուծոյ Խօսքէն իմաստասիրած սփոփիչ խորհուրդներն ու խրատները նաեւ իր հակիրճ՝ յուզումնալից և սրտաբուլղի աղօթքները մխիթարութիւն և խաղաղութիւն կու տային սրտերու։ Սուգի տունը կոչուելի տուններէն նախամեծար կը սեպէր և յաճախ հոն կ'այցելէր. վշտակիւններուն վիշտերուն կը մասնակցէր և հոգեւորապէս վհատածները կ'օգնէր։

Իր պաշտօնակիցներուն հետ իր յարաբերութիւնները միշտ քաղցր և հաճելի եղած են։ Երբ խղճահար և բանաւոր պատճառներով հարկադրուէր համամիտ և համախորհուրդ չըլլալ անոնց հետ, տակաւին իր անձնական յարաբերութիւնը չէր ուժանար անոնց հանդէպ։ Սառ զգացումներ երբեք չէր տածեր իր սրտին մէջ, այլ միշտ ներողամիտ հաշտ և ազնիւ ոգի մը կը անուցանէր հանդէպ իր պաշտօնակիցներուն, որոնք իր այս դրաւիչ բնավորութեամբը սիրաշահուած կ'ստիպուէին իրեն խորհուրդ և խրատ հարցնել ի հարկին։

«Համեստ և ուղղամիտ մարդը ամէնէն ազնիւ ձեռագործն է Աստուծոյ»։ Կ'ըսէր իմաստուն մը։ Եթէ այս ճշմարիտ է, Վեր. Յ. Թաշճեան կարեւոր

տեղ մը կը դրաւէր Աստուծոյ ազնիւ ու ընտիր մարդոց մէջ։ Իր գովելի անկեղծութիւնը յայտնի էր ամէնուն, և իր ցուայելի կեանքի ճշմարիտ ուղիղութիւնը իր մասնաւոր հմայքներէն մին էր։

Արդ ուրեմն այսօր մենք կ'ողբանք քարոզիչ մը, հովիւ մը, խորհրդատու մը, բարեկամ մը և ճշմարիտ մարդ մը։ Չեմ կարծեր որ շուտով գտնենք իր նմանը, սակայն ժառանգորդ ենք բարի մարդու մը անմոռանալի և բարի ազդեցութիւններուն, որ իր օգտակար և բազմաշխատ կեանքին հրաժեշտ տալով մտած է իր երկնային հանգիստը։ Փառք Աստուծոյ։

Մեր խորին ցաւակցութիւնները իր վշտակիր տիկնոջ որ կորսնցուց ընտիր յատկութիւններով օժտեալ հազուադիւս ընկեր մը և ճշմարիտ ամուսին մը և իր եօթը զաւակներուն որոնց ամէնքն ալ կը խոստանան ըլլալ արժանաւոր յաջորդներ արժանաւոր հօր մը։

Իզմիր

Ճ. Փ. ՄԱԳ. ՈԹՂԸ

ՄԲ. ԳՐՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 10—16

Կէր. Հոով. Բ. 1-17։ Քրիստոնէի կեանքին ինչ զարմանալի մէկ նկարագրութիւնը։ Քրիստոսի հոգին հաւատացեալին ներսիդին ներգործած և դաւնիկա ճշմարիտ կեանքի մէջ ապրեցնող ոյժ մը եղած է։ Այդ կեանքը Աստուծոյ որդիներուն կեանքն է, և վախճանն է Քրիստոսի հետ ժառանգակից ըլլալ։ Քու հոգեկան կեանքդ համեմատէ Պօղոս առաքեալին հոգեկան կեանքին հետ։

Բշ. Հոով. Բ. 18-27։ Առաքեալը երբ կը բաղդատէ իր կրած չարչարանքներուն հետ փառքը զոր կը յուսայ վայելիլ, չարչարանքները շատ չնչին կ'ընեն։ Նոյն ինքն Հոովին եւս այդ չարչարանքներուն մասնակցելով կը թեթեւցնէ զանոնք։

Գշ. Հոով. Բ. 28-39։ Ուրախութեան սոյն երգը բնական արդիւնքն է Քրիստոնէական կեանքի նկատմամբ առաքեալին ըրած նկարագրութեան։ Մենք ալ կրնանք ի սրտէ ձայնակցիլ այս երգին։

Դշ. Հոով. Թ.։ Հաւատալով թէ Աստուած մեզի համար ալ ըրած է փառաւոր նախասահմանութիւն մը, հաւատալով և վստահ ըլլալով թէ անոր օրհնեալ խոստումները անփոփոխելի են, մենք ալ քաջալերուինք։

Եշ. Հոով. Ժ. 1-13։ Աստուածային օրհնութիւնները մեզի աւելի մօտ են քան որչափ կը կարծենք։ Սրտով հաւատալով և լեզուով խոսողմանիլ կը բանան Աստուծոյ չնորհներուն դռները։

Ուր. Հոով. Ժ. 14-21։ Այսօր աղօթենք որ Սուրբ Հոգին մեզի ցուցնէ Աստուծոյ խօսքը, Աւետարանին քաղցր աւետիսը, մեր շուրջ գրանցուողներուն հրատարակելու մեր պարտականութիւնը։

Շք. Հոով. 11։ Հմր. 13ին ճշմարտութեան մեր հաւատալուն աստիճանաւ եռանդազին աղօթք պիտի ընենք որ հին Իսրայէլը Աւետարանին դայ։ Այսօր աղօթք ընենք անոնց համար։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրատաղի . Վեհ. Սուլթանը Զատիկի և Պատե-
րի առիթով Երեւմտական Գանձէն Հայոց, Յու-
նաց և Կաթոլիկներու Պատրիարքարաններուն,
Հրեաներու Խախամարանին և Պուլկարներու էջ-
ղարքարանին տրուած գումարներէն զատ Կայս.
Անձնական Գանձէն ալ գումարներ չնորհեց նոյն
հասարակութիւններու աղքատներուն համար : —
Էվգաֆի նախարար Թէրխան փաշա, որ Վիլհելմ
կայսրը Վեհ. Սուլթանին կողմէ ողջունելու հա-
մար Բորֆու գացած էր, իր պաշտօնը աւարտելով
չորեքշաբթի մայրաքաղաքս վերադարձաւ իր հետե-
ւորդներով և ուղղակի Կայս. պալատ գնաց : —
Թուրք լրագիրներ պաշտօնական զեկոյց մը հրա-
տարակեցին սա մտօք թէ բնակարանի և հասու-
թաբեր կալուածներու տուրքեր տարւոյն մէջ ամ-
բողջովին և հնչուն զրամով վճարողներուն հար-
իւրին 5 պիտի զեղչուի, իսկ անցեալ տարինե-
րու տուրքերը մինչեւ տարւոյս վերջը վճարողնե-
րուն՝ հարիւրին 10 : Սակայն միշտ բացառութիւն
պիտի ըլլան զինուորական սպասարկներու,
«Մէարիֆ»ի և «Մէհաֆի»ի բաժինները : Հասու-
թաբեր կալուածներու տուրքերը տարւոյն մէջ և
նախորդ տարիներունը տարւոյս մէջ չհատուցա-
նողներն ալ հարիւրին 9 տոկոս պիտի վճարին : —
Մաքսային վերատեսչութեան գրուած է անասնա-
բուժական քննութեան ենթարկել Պուլկարիայէ և
Արեւելեան Րումէլիէ ժամանող ոչխարները : —
Շաբաթ գիշեր Կայս. պալատան մէջ հացկերոյթ
արուեստ ի պատիւ Կիզէլ իշխանունիին և հետե-
ւորդներուն : Հացկերոյթէն ետքը հիւրերը պատիւ
ունեցան Վեհ. Սուլթանի ներկայանալ և իրենց
հրաժեշտի ողջոյնը մատուցանելով չնորհակալու-
թիւններ յայտնել այն չնորհներուն և մեծարանք-
ներուն համար որոնց արժանացան : Երկու-
շաբթի իշխանունիին Բոնրատ իշխանին հետ Միւ-
նիխ ուղեւորեցաւ : Մեկնեցաւ նմանապէս Լոնտո-
նի նորընտիր զեսպան Րիֆաթ պէյ, իսկ մայրաքա-
ղաքս ժամանեցին Վիէնայէ Պրուսէլի Օսմ. նորըն-
տիր զեսպան Ասլոմ պէյ, Պէյրութէ Կիզէլ իշխա-
նունիին որդի Ժորժ իշխան, Փարիզէ Մէքլէմպուրկ-
Շթէրլիցի Բարլ գուբըր, Րէժիի տնօրէն Մ. Բան-
պէն, Սոֆիայէ Պուլկարիոյ Օսմ. Բոմիսէր Սատրգ
էլ Մուէյեթ փաշա և երկուս 47 ուսուցիչ և ու-
սանող, Եւրոպայէ Անատոլուի Երկաթուղիի
Բնկեան Վարչական Խորհրդի նախագահ Մ. Բիւլ-
ման և Ֆրանսացի զբօսաշրջիկներ :

Նահանգներ . Ապրիլ 26 թուականով կը հեռա-
գրուի Բորֆուէ թէ Վիլհելմ Կայսրը Շլայքիւր յա-
ծանաւով Սարանտոզ գնաց և Թէրխան փաշայի
փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Իզմիրէն Կայս.
չորհնաւուն մէջ : Յետոյ Եանեայի նահանգին ծո-
վալին ելաւ, ուր Կայս. զօրաց տողանցումը զի-
տեց և մեծապէս գոհ մնաց : Սարանտոզէ ալ հեռա-
գրով բարեկամական զգացումներ յայտնեց Վեհ.
Սուլթանին, որ հեռագրով պատասխանեց Ն. Վեհա-
փառութեան : — Գասթէմունիի արհեստագիտական
վարժարանին մէջ մետաքսագործութեան ճիւղ մը
հաստատուեցաւ : — Նայէ Ֆրայէ Փրէսէ կը գրէ թէ
Հիճազի երկաթուղիին համար ցարգ 3 1/2 միլիոն
ոսկի ծախսուած է : — Իզմիրի մաքսատուններուն
պատուիրուեցաւ ուշագիր ըլլալ արժանաւորած ապ-
րանքներուն, վասն զի կարգ մը անձեր ստորին
ապրանք կը զրկեն խարգախութեամբ : — Եանեա-
յի նահանգին մէջ Իսլամ գաղթականներ պիտի
հաստատուին : 300 ընտանիք արդէն սկսած են
զետեղուիլ : — Ճումասի Պալայի Թրաքովա վան-
քին մօտ 20 աւազակներ Կայս. զինուորներու ջո-
կատի մը պատահեցան և իրենցմէ 2ը մեռած ըրու-
նուեցան, իսկ միւսները կը հալածուին : Նմանա-
պէս կը հալածուին 2 Պուլկար աւազակներ որոնք
Ավուսթ Հիսարի Պուլկար երէցը վիրաւորած են : —
Ենիճէլ լճին մօտերը պահուելու երկու Յոյն աւա-
զակ բռնուեցան : — Յառաջիկայ Յունիսին «մի-
զան» մը պիտի հաստատուի Ռոտոսթօի մէջ : —
Տրապիզոնէ կը գրուի թէ կալինի բերքը տեղ տեղ
քիչ մը վնասուած է ցուրտ հովերէն և թէ այժմէն
կարելի չէ ըսել թէ ո՛րչափ պիտի ըլլայ քանակը :
— Այս տարի Ուրֆայի չրջակայքը, մանաւանդ
Հարապի գաշաք, ցորենի բերքը չատ առատ պիտի
ըլլայ, կը կարծուի : — Քիլի կը գրուի թէ քա-
ղաքէն 4 ժամ հեռու դէպ հարաւային ուրեւիք
Հօրհօ գիւղը իր ամբողջ զիւրքովը սկսած է այս
օրերս իր տեղէն խախտիլ և դէպ ի վար դետեղը
սահիլ : Հարիւրէ աւելի տուններու Թուրք և Հայ
քնակիչներ մտահոգութիւնով լեցուած՝ տեղային
Կառավարութեան դիմած են : Երկրաբանական այս
երեւոյթը վերջին քանի մը տասնեակ տարիներու
միջոցին քանիցս կրկնուած և խեղճ դիւղացիներուն
աղէտի պատճառ եղած է՝ չէնքեր կործանելով և տու-
ներու դիրքերը փոխելով :

Աւեր. Ժող. Բողոքականներու Վսեմ. Ազգապետ
էֆ.ն Զատիկի առիթով չնորհաւորութիւններ ընդու-
նեցաւ և Պատրիարք Հօր չնորհաւորական այցելու-
թիւն տուաւ : — Կեսարիոյ քարոզիչ Վահրամ էֆ.
Թահմիսճեան ամուսնացած է Իւրկիւպի քարոզիչ

Վեր. Սթեֆանոս Սիրնիտիսի դուստր Օր. Քալիփիի հետ, իսկ Գոնեսայի ձէնանեան Վարժարանի ուսուցիչներէն Հայկազուն էֆ. Խանդամուրեան նշանուած է Օր. Մակտային Սափայտուի հետ : — Կ. Թ. Գոլէճի մէջ Արաքերէն լեզուի դասաւանդութիւն սկսուած է և Միշէլ էֆ. Անթաքի Թրանսերէնի ուսուցիչ կարգուած է : Գոլէճին ճաշարանը փոխադրուած է Տիքինսըն Հոլ անուանով նորակառոյց շէնքը : — Այնթապի աղջկանց բարձր վարժարանն այս տարի 110 ուսանողուհի ունի : — Միսիս Մէրըլի տեսչութեան ներքեւ կազմուած է աւետարանչուհիներու 30 հոգինոց կարգ մը, որու աստուածաբանութեան և Սբ. Գիրքի զանաւոր կ'աւանդուին : — Մր. Կուտսէլ, առ այժմ Այնթապ կենալով, Տր. Մէրըլի բացակայութեան պիտի վարէ Կ. Թ. Գոլէճը : — Կեդրոնական հոգ. Միութեան ժողովին կողմէ կարգուած յանձնախումբ մը մօտերս այցելած է Կէմէրէկի եկեղեցին : — Գերման միսիոնարները տարեկան 85 ոսկիի նպաստ մը կու տան Ուրֆայի Աւետ. Ասորի մանչերու վարժարանին : Աւետ. Ասորի եկեղեցին, իր ամպիոնի ծախքը 24 ոսկիէն 26ի բարձրացուցած է : — Կարմուճի եկեղեցիին դժուարութիւնները, չնորհիւ Մր. Թորպրիճի ջանքերուն, վերացուած են, և հոն Սբ. Հաղորդութեան Խորհուրդ կատարուած է : — Մարաշի Աստուածաբանական Վարժարանին մէջ այժմ 12 ընտիր աշակերտներ կը պատրաստուին յառաջիկայ ամառ ընթացաւարտ ըլլալու համար : Ուրախալի է ըսել որ ասոնց կրկինին չափ քարոզիչ ուղուած է զանազան տեղերէ : Ուրիշ ուրախալի զարագաց մը սա է որ երեք տարեք գոլէճներու ուսանողներէ, որոնք այս տարի չընդունաւարտ պիտի ըլլան, գիմուսներ եղած են Աստուածաբանական կարգին մէջ ընդունուելու համար : Դիմողներէն երեքը Հայ. եկեղեցիին կը պատկանին : Ներկայ չընտրին մէջ մեծ կարեւորութիւն տրուած է կրօնի փիլիսոփայութեան ճիւղին : Վարչութիւնը մտադիր է ըստ կարելւոյն փութով ներմուծել հետեւեալ նոր ճիւղերը . Կրօնական մանկավարժութիւն, աղանդներու բազմաթիւ ուսումնասիրութիւն և խղճագիտութիւն, նաեւ հաստատել ընկերաբանական, Աստուածաշնչական և միսիոնարական թանգարաններ : Ակումբ մը եւս պիտի կազմուի ուսումնասիրելու համար եկեղեցական գործի մեթոդներ : Ընթացաւարտներէ ոմանք խնդրած են որ ընթացաւարտներու յատուկ կարգ մը եւս կազմուի :

Հայ Ժող. Վեհ. Սուլթանը Ձատիկ առիթով Պատրիարքարանին նուիրած 40,000 դահ. էն զատ Կայս.

Անճնական Գանձէն 25,000 դահ. չնորհեց Հայ չքաւորներու համար : Յովհաննէս փաշա Սազըզ, ընկերակցութեամբ նախարարութեան արկղակալ Հաֆըզ Խալիլ էֆ.ի, սոյն գումարը յանձնեց Պատրիարք Հօր, որ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Սուլթանի արեւատութեան համար և չնորհակալութեան դրաւոր ուղերձ մը յանձնեց մատուցանելու համար յոսս. Կայս. գահոյցից : — Մայրաքաղաքիս բոլոր Հայ եկեղեցիներուն մէջ մեծահանդէս շքեղութեամբ կատարուեցաւ Յիսուս Քրիստոսի Յարութեան տօնը, և այս առիթով իւրաքանչիւր եկեղեցիի մէջ պատշաճ քարոզներ խօսուեցան : Պատրիարք Հայրը Մայր եկեղեցիին մէջ պատարագեց և հոծ բազմութեան մը քարոզեց : Ձատիկի առիթով չնորհաւորական այցելութիւններ ընդունեցաւ Պարսից դեսպանէն, ուրիշ դեսպանատուններու թարգմաններէն և Քրիստոնեայ ժողովուրդներու Պատրիարքներէն, նաեւ չնորհաւորական քարտեր Դատական և Երկրագործական նախարարներէն և այլ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններէ : Շնորհաւորական հեռագրեր փոխանակեց Էջմիածնի Կաթող. Տեղապահին, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին և Երուսաղէմի Պատրիարքին հետ : Շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Յունաց Պատրիարքին, Հայ Կաթողիկոսներու Կ. Պատրիարքին և Պուլկարներու Էկզարքին : — Ձատիկի յատուկ պաշտօնական ընդունելութիւնը երկուշաբթի տեղի ունեցաւ Պատրիարքարանի մեծ դահլիճին մէջ սոյնորական հանդիսաւորութեամբ : Էջմիածնի Կաթող. Տեղապահ Սուրէնեանց Արքեպիսկոպոսը Պատրիարք Հօր պատասխանած է թէ Կաթողիկոսական ընտրութեան հրաւիրադրելը փութայնելու համար հարկ եղած գրութիւնները ղրկուած են Սբ. Փնթըրսպուրկ : — Աղդ. Հիւանդանոցի Ունճեան և Կիւլպէնկեան յարկաբաժիններուն կահաւորումը աւարտած է և վաղը Պատրիարք Հայրը հանդիսաւորապէս պիտի կատարէ բացումը : Մայիս 10ին տեղի պիտի ունենայ ի նպաստ սոյն հաստատութեան կարգադրուած նուազահանդէսը : Մասնագէտ երկրագործ Նաչիտ էֆ. Խաչատուրեան Արմաշու վանքի ագարակին և թթաստանին նկատմամբ իր տեղեկագիրը մատուցած է Պատրիարք Հօր : Ըստ Նաչիտ էֆ.ի, եթէ իբր 2,000 ոսկի ծախսուի այդ կայուածներուն վրայ, 3-4 տարիէն տարեկան իբր 5,000 ոսկի հասցիթ պիտի ստացուի անոնցմէ : Իսկ Պատրիարք Հայրը աւելի գործնական ծրագիր մը պատրաստած է : — Բարսեղ էֆ. Հալաճեան 100 ոսկի նուիրած է Բերայի արհեստանոցին վերաբացման համար : Սոյն արհեստանոցի մէջ գործ պիտի հայթայթուի աղքատ աղջիկներու և կիներու : — Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան չնորհուեցաւ Պուլկարական հիւանդանոցի վերաբուժապետ Տր. Եաղուպեան էֆ.ի :

ԱՐՏԱՔԻՆ

Այբբէլ . Նիւ Եորք նահանգը Պրայքնեան պատուիրակ չղրկեց նահանգներու ժողովրդական պատուիրակներու համաժողովին : Այս կը նշանակէ թէ Մր. Պրայքն չկրնար իբրեւ նախագահական թեկնածու ունէ օգնութիւն ակնկալել այդ նահանգէն : Միենոյն ժամանակ Կառավարիչ Ճանսըն հզօր թեկնածու մը կը ներկայանայ և կրնայ Մր. Պրայքնի վտանգաւոր մրցակից մը ըլլալ : — Թղթատարական Յառաջընթացութեան Միութիւնը լրջօրէն ձեռնարկած է քսան փարանոց թղթատարութիւն մը հաստատել Միաց. Նահանգներու և Մեծ Բրիտանիոյ միջև : — Անգղիացի Մր. Մոզլի, որ անցեալ տարի քննիչ մարմնի մը հետ Ամերիկա գնաց կըրթական մեթոտներ և հաստատութիւններ ուսումնասիրելու համար , պատրաստութիւններ կը տեսնէ որ բազմաթիւ Ամերիկացի ուսուցիչներ Մեծ Բրիտանիա այցելեն յառաջիկայ աշնան : — Նախագահ Բոդէվէլթի փեսայ Մր. Լոնկուըրթի գեսպանական և հիւպատոսական վարիերու ծրագրին քննութեան պահուն Երեսօր. ժողովին մէջ ըստ թէ Մր. Հիլի դէմ , որ Պերլինի գեսպան անուանուած է , Կայսեր միակ առարկութիւնը սա է որ Մր. Հիլ Ամերիկեան ազգին պատուին արժանաւայել զիրք մը պահելու չափ անձնական հարստութիւն չունի : Այս ողևորեալ վիճաբանութեան ընդհանուր եղբակացութիւնը սա թուեցաւ ըլլալ թէ չսայլ ծախքեր ընող դեւանագէտներն աւելի ազդեցիկ չեն քան անոնք որ իրենց պաշտօնին կը պարապին առանց ընկերային հաճոյքներու և վայելքներու նախելու և հարստութիւն ցուցադրելու : — Ապրիլ 20ին իրաւարարական դաշնագիր մը ստորագրուեցաւ Միաց. Նահանգներու և Սպանիոյ միջև : — Ամերիկեան մամուլ ընկերակցութեան մէկ ժողովին մէջ 55 խմբագիրներու կարծիքն հարցուեցաւ Բոդէվէլթ Նախագահը երրորդ անգամ ընտրելի անուանելու բազմաթիւութեան նկատմամբ : Խմբագիրներուն 23ը նպաստաւոր կարծիք յայտնեցին , 18ը հակառակ , իսկ 14ը ձեռնադա՛ մնացին : — Անգղիացի Սըր Ուիլեմ Ուայթ , որ անցեալները Միաց. Նահանգները գնաց , սապէս կ'ըսէ . «Ամերիկեան նաւատորմիդ նաւային տեսակէտով կը հաւասարի ունէ նաւատորմի զոր ունի աշխարհ , և կը կարծեմ թէ Անգղիականէն ետքը լաւագոյնն է աշխարհի մէջ :

Այբբէլ . Սըր Հէնրի Բէմպլը Պէնըրմէն Ապրիլ 22ին Լոնտոնի մէջ կէսօրէն զրեթէ 3 ժամ առաջ մեռաւ երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետեւ : Մահը

յառաջ եկաւ սրտի հիւանդութենէ , որ սաստիկ ինֆլուէնցայէ մը ետքը երեւան եկաւ : Սըր Հէնրի , որ դեռ երեք շաբաթ առաջ հրաժարեցաւ Վարչապետի իր պաշտօնէն , 72 տարեկան էր և Երեսօր. ժողովին «Հայրը» կը կոչուէր , վասն զի 1868էն ի վեր անընդհատաբար ժողովին մէջ կը բազմէր իբրեւ միւսնոյն շրջանակի ներկայացուցիչը : Աշխարհի ամէն կողմը թերթերը բարձր գովեստով կը խօսին հանգուցեալին վրայ : Ամէնը համակարծիք կը թուին թէ ան , թէև Մեծ Բրիտանիոյ վարչապետներուն առաջնակարգներէն մին չհանդիսացաւ , գործնական մեծ կարողութիւններու տէր էր և վերին աստիճան հաւատարիմ իր գործին : — Էտուըրտ թագաւորը և Ալեքսանտրա թագուհին Ապրիլ 21ին Բոմբէյնակ հասան : Կայարանին մէջ , որ չքեղապէս զարդարուած էր , Յրէտէրիք թագաւորը և Լուիզ թագուհին արքայական ընտանիքի ուրիշ անդամներով ընդ առաջ ելան Վեհ. հիւրերուն և վեց վեց ձիերու լծուած պալատական կառքերով առաջնորդեցին զանոնք Ամալիէնպորի պալատը : — Մր. Չըրչիլ Մանչէսթըրի մէջ առեւտրական ըստ թէ անհրաժեշտ է Իրլանտական դժուարութիւնները հարթել և թէ , երբ արդի խորհրդարանը փակուի , Ազատական կուսակցութեան պատեհութիւն արուելու է Իրլանտայի ինքնօրինութեան սոյն հարցով զբաղելու : — Սկովտիոյ մէջ 1907ին ծնունդներու թիւը 3,131 պակաս էր քան նախորդ տարին : Լոնտոնի մէջ նմանապէս նշանակելի նուազում մը զիտուած է :

Հարկաստ. Մահմանագլխի Մահմաններու ցեղը խոտովութիւն սկսած է : Զաքքա Խէլերու անկարգութեան ժամանակ Մահմանները հրաւիրուեցան իրենց ցեղակիցներուն օգնել , Բայց ուշ հասան և սաստիկ յուզուած ըլլալով սկսան արշաւանքներ ընել Փէշավարի սահմանագլխին վրայ : Հիմա հաւաքուած Մահմաններու թիւն է 10,000 : Հետզհետէ ուրիշներ կը յարին անոնց Աֆղանիստանէ , Պաեսաւրէ և մերձակայ գաւառներէ : Կարծես կազմակերպեալ զրութիւն մը ունին ուսեստ և ուղմանիւթ ստանալու : Յայանի է թէ Էմիրին պաշտօնեաները չեն աշխատիր ցեղերը զսպել : Կը հեռադուրի թէ քանի մը հազար հոգիի հասնող Աֆղանեան ուրիշ խումբեր Քապուլ գետն անցած և Մահմաններուն միացած են , և թէ Էմիրը ոչինչ ըրած է զանոնք սանձելու համար : Հնդիկ կառավարութիւնը զինուորները շարժման մէջ գնելու հրաման հանած է : Զօր. Ուլլքաքա Շապքատրի վրայ կեդրոնական զօրաւոր զիրք մը զբաւած է 16 միլիոն ձակատով : Հեծեալներու և թնդանօթնե-

բուս. ներկայութիւնը ցերեկ ժամանակ արդիւնաւորապէս արգելք կ'ըլլայ թշնամական շարժումներու: Բայց սպաստամբները կ'ապառնան ամբողջ թիւններու գիծը խզել գիշերային յարձակումներով: Իսպախ. Հոռմէ կը հետադրուի. Ամբողջ Վատիկան և Հոռմի բոլոր Կաթոլիկները սաստիկ զայրացան սրբապղծութեան մը համար, որ Պապին յատուկ մատրան մէջ տեղի ունեցաւ Ձատիկ օրով Ն. Սրբութեան պատարագելու միջոցին: Ներկաները իբր 200 հոգի էին, ամէնն ըստ երեւութին հաւատացեալ, որոնք յետոյ Սբ. Հաղորդութիւն ստին: Ասոնց մէջ կային երկու կին և այդ մը, որոնք ներս առնուած էին Աւստրիա-Հունգարիոյ գեապանին յանձնարարութեամբ: Երբ Պապը Հաղորդութիւն կը մատակարէր, Սբ. նշխարը անձամբ իւրաքանչիւր հաղորդականի բերանը դնելով, նշխարուեցաւ որ այդ երեքը հանեցին նշխարը իւրենց բերնէն և կիներէն մին մինչև իսկ դետինը թքաւ: Պապը սարսափահար եղաւ այս բիրտ սրբապղծութեան ի տես և երեք անձերը անմիջապէս հանուեցան մատուռէն: Աւստրեան գեապանը, որ նմանապէս ներկայ էր, ճանչցաւ զանոնք: Մին էր Վիէնայի Համալսարանին դասախօսներէն մէկը, իսկ երկու կիներէն մին անոր կինը: Ասոնք խոստովանեցան թէ իրենք Կաթոլիկ չեն և պատարագին ներկայ եղան առանց գիտնալու թէ Հաղորդութիւն տեղի պիտի ունենար: Իրենց փափաքն էր Պապին ձեռքն համբուրել և երբ հաղորդուեցան՝ ի՞նչ ընելնին չգիտնալով հանեցին նշխարն իրենց բերնէն, բայց ուէ նախատինք ընելու դիտաւորութիւն չունէին: — Իտալիոյ կիներու առաջին համաժողովին բացումը տեղի ունեցաւ Հոռմի մէջ Թագուհիին և Սինեոր Բափա և Տր. Շանգէր նախարարներուն ներկայութեամբ: Բացման ճառը խօսեցաւ Սփալէթի Բապտիստի կոմսուհին, որ Իտալացի ուրիշ հանրաժանութի տիկիներու հետ գործօն դեր մը խաղացած է Իտալուհիներու բարօրութեան նպատակով համար: Համաժողովին ուսումնասիրութեան գլխաւոր նիւթերը կը վերաբերին կիներու կրթութեան, օրինական պաշտպանութեան, գործարաններու մէջ աշխատութեան, ներքին ճարտարուեստներու և կիներու նպաստող բարեսիրական հաստատութիւններու: Կիներու քուէտուութեան հարցը պաշտօնական յայտագրին մաս չկազմեր: Բայց ընտրողական իրաւունքը ստանալու հարցը լիազուժար նստի մը մէջ պիտի ուսումնասիրուի ընկերութեան մը կողմէ ներկայութեամբ առաջարկի մը համաձայն:

Գլխաւոր, Կայս. Կառավարութեան թեկադրու-

թեամբ Համալուրկի Մերակոյտը հաւանած է քաղաքին մէջ դադարեցնել հաստատութիւն մը հիմնել Գերման գաղութներու սպանները և Գերման գաղութավայրեր երթալ ուղղութիւնը կրթելու համար: Համալուրկ ընտրուած է գաղութային այս նոր հաստատութեան իբրև յարմար քաղաք, ոչ միայն նաւային մեծ կեդրոն մը ըլլալուն համար, այլ նաև իր թանգարաններով և այրեցեալ գօտիի յատուկ հաստատութիւններով, մանաւանդ հրապարակային առեւտրախօսութիւններու սքանչելապէս կազմակերպուած դրութեամբ, գաղութային կրթութեան այնպիսի պատեհութիւններ ընծայելուն համար որոնք չեն կրնար նոյն աստիճանով ուրիշ ուէ տեղ գտնուիլ Գերմանիոյ մէջ: Այս նոր հաստատութիւնը պիտի բացուի Հոկ. Արև:

ՁԻ. Կայս. ծովեզրեայ մաքսատուներու ընդհանուր քննիչ Սըր Բոպլըթ Հարթ Ապրիլ 22ին մեկնեցաւ Փեքինէ: Ողջերթ մաղթելու համար երկաթուղիի կայարանին մէջ հաւաքուեցաւ միջազային ամենամեծ խումբը — ղիւանադէտներէ, ղինուորականներէ և քաղաքային պաշտօնեաներէ բաղկացած — որ երբեք տեսնուած է Փեքինի մէջ: Ներկայ էին Չինական, Ճափոնական, Ամերիկեան, Իտալական և Հոլանտական պահակազօրքեր և Քէմբըրլենի Սկոթլանդի լեռնականներ: Բայց, ինչ որ ընդհանուր զարմանք պատճառեց՝ մեկնող պաշտօնատարին բարձր դիրքը նկատելով, շատ քիչ Չինացիներ կային հոն, հաշուելով Ճափոններու և Պատերազմական նախարարները, մաքսային երկու ընդհանուր քննիչները և Մուգտէնի Թանկ Շաօեի կառավարիչը: Սըր Բոպլըթ Հարթ, որ կը յուսայ Չին վերադառնալ, միամտայ արձակուրդ մը ստացած է միայն: Եթէ այդ սրայմանաժամուն լրանալուն չվերադառնայ, յաջորդ մը պիտի անուանուի:

Սպանիա. Պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ նաւատորմի չինութիւնը և Ֆէրրոյի և Քարթակէնայի նաւարաններուն վերաշինութիւնը յանձնառնողներուն յատուկ պայմանները: Միայն Սպանիական գործարաններ կամ Սպանիոյ մէջ գործող օտար ընկերութիւններ պիտի կրնան այս գործն ստանձնել, Նաւատորմի վերակազմութեան վերաբերեալ Յովի որոշումը կը տրամադրէ չինել 4 զրահաւոր, 3 ծովամբարակաւաւ, 24 ծովամբարակիր և 4 թնդանօթակիր, նաև Ֆէրրոյի չոր նաւարանը, ընդ ամենայն 180 միլիոն փէտէթա (7,200,000 Անգլոսկի) ծախքով:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՎՈՐ ՊՅՈՒՋՆԵՐ

Ֆինանսներու եղուշու Ամերիգան խան

Ձատկի, ծննդեան տարեդարձի և այլ տոնական օրերու յարմար ծաղիկի պատկեր, նկար և այս երկրի տեսարաններ կրող, ամէնը տարբեր, 50 թղթատա-
րական քարտ կը զրկուի 1 դահնոց 7 թղթադրոշմի փոխարէն, կամ 500 քարտ 60 դահ.ի փոխարէն:

Հասցէ Etablissement Horticole de Terapia,
48—26 Cons/ple

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅ

Ի ՊՐՈՒՍԱ

Ապրիլի մէջ մեզի յանձնուած զրամներն և իրե-
զներն կը հրատարակենք խորին շնորհակալու-
թիւն մատուցանելով իւրաքանչիւր նուիրատուի
և նուէրներն հաւաքելով զանոնք մեզի յանձնողի:
Համագումար միայն 1,654 դահ.: Ծանուցուած
բաց մեզի չյանձնուած և մեր ձեռք չհասած նուէր-
ներն և գումարներն չենք հրատարակեր, այս է
մեր կանոն. ուստի անոնք որ ցանկերուն մէջ չեն
տեսներ իրենց անուններ, թող հաճին ծանուցանել
մեզի թէ որով ձեռքով զրկած են, որպէս զի
քննութիւն ընենք:

Գեր. Տ. Սահաբաննու Արքեպ. Յովակիմեան Ա.-
ռաջնորդ Նիկոմիդիոյ վիճակի 464 դահ. որոյ 201
Պարտիզակի վարժարանէն և բարերարներէ, 153
Օվաճըզի վարժարանէն և չուկայէն, 60 Ալան-
պէի վարժարանէն և չուկայէն, և 50 Տէճնիէի
վարժարանէն և տուններէն: Ս. Երկանեան 170 սի-
միա: Բանալի վաճառ. 13: Յ. Գալուստեան Աղն
103: Յ. Տէր Յովհաննէսեան Կարմիր 80: Ս. Գրի-
գորեան 1 տուփ չերամի հունտ: Ս. Չիչեքեան
Եղգաւ 162, որոյ 127 Օրց. և գրեանք, Յ. Տու-
րուճաղեան 10, Ն. Շիշմանեան 10, Վ. Ալանեան
5, Ա. Բիրիշեան 5, Ս. Կաշաղեան 2 և Տ. Շիշ-
մանեան 1: Աշնան Տերեւներ 5: Դանձակէն 56:
Տնիկ 60 հաւկիթ: Որքի մը համար 108: Վճա-
րումէ 40: Աշնան Տերեւներ 5: Դ. Ս. Գաթիկեան
Ակն 2 տուփ չերամի հունտ: Յ. Տէր Ահարոնեան
20: Օրց. 270: Շերամի հունտ 7 տուփ 140: Մէր-
սինէ Օրց. 60: Շերամի հունտ 1 տուփ 20: Գր.
Յակոբեան 1 տուփ չերամի հունտ և 20 դահ.,
Օրք. Արուսեակ և Նուրիկ Տէր Մեսրոպեան 5 քաշ
դատկական չէօթիկ: Ա. Մարաշեան 3 դանուկի
Տիկ. Ռ. Արապեան ի յիշատակ Պատ. Յ. Ս. Արապ-
եանի 108: Նախորդ ամիսէն Ս. Մինասեան էֆ.
216 դահ. էր զրկած, ահա այդ գումարի մանրա-
մանութիւնք. Պարտիզակէն Օրց. 134, Տիկ. Հ.
Մանուկեան 20, Յ. Ալօճեան 5, Մ. Թաթարեան
10, Տիկ. Ա. Հօտուկեան 5, Ղ. Գանչեղեան 5, Հ.
Սլըեան 5, Պ. Գուրեան 10, Մ. Սլըեան 8, Հ.

Գուրեան 5, Մարկոս Գրըճգիւղցի 5, Ս. Մինաս-
եան 10, դանձակի դեռ 6 դահ.:

Նոյնպէս Արժ. Տ. Ներսէս Բհ. Բերովքեանի
Ագոստէ հաւաքած Օրացոյցի հասոյթներն, 70
դահ., մանրամասնութեամբ կը ներկայացնենք հոս:
Մ. Եագճեան 5, Մ. Մելքոնեան 5, Յ. Տէյրմէն-
ճեան 3, Տիկ. Սարա Տօնիկեան 5, Ա. Թօլեան 3,
Տիկ. Ողեմակ 3, Սօթիրաքի 5, Ս. Պետիկեան 3,
Յ. Գօնչեան 3, Յովհաննէս Պոլսեցի 3, Կ. Տօղ-
րամաճեան 3, Ա. Վարդանեան 3, Ոմն 3, Ճ.
Եագճեան 3, Յ. Մկրեան 3, Մ. Կալաղեան 1,
Գառնապ Հաֆըզ Ահմէտ 1, Տէմիրճի Մուսթաֆա
Ուսթա 1, Ոմն 2, Օվաճըզէ 10, Կ. Տէր Գաթ-
րիշեան 5, Արժ. Տ. Բերովքէ Ներսէսեան 5, Արժ.
Տ. Ներսէս Բհ. Բերովքեանի զաւակաց Կաղանդի
նուէրն 32:

Փափաքելի է որ իւրաքանչիւր ջանայ, ամսէ
ամիս, հրատարակուած նուիրատուաց ցանկին մէջ
նաե իր նուէրն ծանուցուած տեսնել. կը խնդրենք
նաե մեր, Բ. ապագրութեամբ, մօտեքս լոյս տե-
սած ԲԻԹՐՍՐՆ, ՂԵՆԱՎԱՐ յուղիչ և միշտ թարմ
պատմութիւնը փութալ գնել. իւրաքանչիւր աղայ
պէտք է ունենայ այս գիրքէն հատ մը: Կը խնդրենք
նաե մեր պաղարը յիշել, որ Համբարձման օր տե-
ղի պիտի ունենայ:

Գ. Պաղարաբեան

Առաջարկան հրապարակ.

Ապրիլ 25 (Ն.Տ.) Օ. Ռ. 100

Յոբէն, Անատոլու Կարճը
ընտիր, քաշը 58-60 փր.,
(Ա) 56-57, (Բ) 54-55:

Գաթի, Անատոլու ընտիր,
35 $\frac{1}{2}$ փր., (Ա) 34 $\frac{1}{2}$, (Բ)
33 $\frac{1}{2}$:

Վարսակ, Պանտրմա (նոր),
գրիւր 26-27 դհ., Իզմիտ
նոր) -, Մէրսին -

Ալեք, Գըրմա տեղացին,
պարկը, (Ա) 92-96, (Բ)
92-96, Օտեսա (Ա) 118-
128 դհ., (Բ) 112-122, (Գ)
106-115:

Արս, 100 քաշ 5 $\frac{1}{5}$ -6 $\frac{1}{5}$ տու-
բարէն, Ռուս. Պոլսոյ

համար զոյգ թիթեղ 29:

Բիթլի, Եղպոկն, պարկը
80-88 դահ., Անգղիկն 132,
Բիզոն (Ա) 46 ֆր.:

Շափար, Թրիէսթէ, կեն-
դհարը 97 դահ.:

Ձէր, Էտրէմու, քիւն,
4 $\frac{3}{4}$, Բ. 4 $\frac{5}{8}$, Միսիլլի 4 $\frac{1}{8}$ -
4 $\frac{1}{4}$, Ալվալըզ 5-5 $\frac{1}{4}$:

Լաթի, Տրապիզոն, 100
քաշը, 130-135 դահ., նոյն
մանր 90-95, Մէլանիկ
170-190:

Սիւէ, Անատոլու, քաշը
52-54, (Բ) 44-46, Պա-
լըէսիր (Ա) 65, (Բ) 55-58,
Միւրիա 60-65, Տարտա-
նէլ:

Թիֆլիս, Էնկիւրիւ-Եոզ-
ղատ, քաշը 17-19 դահ.:

Բուրք, Անատոլու գըրփ-
մա, քաշը 7-7 $\frac{1}{8}$ դահ.:

Բաթթալ, Հալէպ, քաշը
5 $\frac{1}{2}$ -5 $\frac{3}{4}$, Ատանա 5 $\frac{3}{4}$ -5 $\frac{4}{5}$,
Կէյլէ 6 $\frac{1}{4}$ -6 $\frac{1}{2}$, Պալըքէսիր
6 $\frac{3}{8}$ -6 $\frac{3}{4}$ դահ.:

Ե. Բրիտ. Ընկերակցութեան աղօթքի Ժողով,
Ժամ 8 (Ը. Թ.) ի Բէսթ, Գումարափու: Իւսկիւ-
տար, Ժամ 7 $\frac{1}{2}$:

ԶՐՈՒՑԱՏՐԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԿԼԻԵՐԷՆ ԼԵՁՈՒԻ

ԳԵՐԳ. Յ. ԿԵԼԵԱՆ

«Սոյն քերականութեան մէջ հարթուած են Անկլիերէն լեզուի բոլոր դժուարութիւնները»
«Հնչման կանոնները հիմնալի են պարզապէս»
«Ամեն կերպով յանձնարարելի դասագիրք մըն է բոլոր անոնց որ կ'ուզեն սորվիլ և ուղեւ սորվիլ Անկլիերէն լեզուն»

Գին՝ 15 դրշ.։ Բոսթայով՝ 17 դրշ. (փոխարէն նամակադրոշմ ալ կ'ընդունուի)։

Բրոֆ. Վ. Յ. Յակոբեան էֆ. Սնդղ.—Հայերէն բառարանին երկրորդ տպագրութիւնը 50 դրշ. (կամ 50 հատ 1 դրշ.ուց նամակադրոշմ)։

Դիմել՝ Յակոբ Մ. Սրապեան Գրատուն,
2—26 արշ. ۵۰۰۰

ՀԵՆՐԻԿԵՆԷՆԷ

ՏՕՔԹ. ՃՕՐՃ ՈՒՕՇՊԸՐՆԻ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԲՐՈՑ. ԱՐԲ. ՏԵՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

հաւաստիքները բաւական են շեշտելու կարեւորութիւնը ամէն մարդու

ՍԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

գիրքին, զոր պէտք է կարգաւ ամէն անհատ և կարգացե իր ծանօթին, և որոնք քաջանորոգեանք անգիտակցութեամբ մեծ պահանջներն է ուսուցիչի մը համար, ինչպէս ուսանողի մը, տարեցի մը համար, ինչպէս երիտասարդի մը։ Կարգացեք այս հատորը։ Ո՛չ միայն կարգացեք, այլ նաև աշակերտե՛ք ձեր սանը։ Ուսուցիչի հետեւեալ և Բրոֆ. Աբր. Տեր-Յակոբեանի Թարգմանութեան եղող գիրք մը չունենալ՝ նշանակելի թերի մը ձգած ըլլալ է մատենադարաններու մէջ։ Կեդրոնատեղին է Մատթէոսեան Թղթավաճառանոցը և գինը 5 դրշ.։

3—10

ՔՐԻՍՏՈՆԵՆՈՒԹԵԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆԸ

ԹԱՐԳ. Վ. Յ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Շինիչ, բարոյացուցիչ և օգտակար։

Գին 5 դրշ.

Կը ծախուի Պոլսոյ և գաւառաց
բոլոր գրաւաճառներուն քով։

45—20

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

Ճաֆէր խան, Մահմուտ Փաշա, Սթամպուլ

Ամէն երեքշաբթի և Հինգշաբթի կէսօրէ ետքը աղքատ հիւանդներ կը նայուին և կը խնամուին ճաֆէր խանի մէջ։

Վիրաբուժական հիւանդութիւններ և աչքի հիւանդութիւններ — Երեքշաբթի օրեր։

Կիներու հիւանդութիւններ և աչքի հիւանդութիւններ — Հինգշաբթի օրեր։

3—10

Մեղէ շրջանէ քերէր. ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ, արշ. 1908։ Աղեքսանդր Փանոսեան։ Զուարթ թախոն բանաստեղծին ոտանաւորներուն սոյն առաջին մասը տպուած է մաքուր թղթի վրայ և կը գրաւէ 144 էջ։ Հատորին սկիզբը կայ Սիւլիի գողտրիկ մէկ նամակը Տիկին Փանոսեանի ուղղուած և համակրելի հեղինակին յաջող կենդանագիրը։ Տարակոյս չկայ որ Ալփատլանի համակրողներ պիտի փութան մէյմէկ օրինակ դնել այս հատորէն, որ կը ծախուի 5 դրշ.։ Կեդրոնատեղի Մանգումէի խմբագրատունը։

Յաճախորդներու ուզած կամ ներկայացուցած լուսանկարներէն, Եւրոպական տպագրութեամբ, պարզ կամ գունաւոր փոքր քանակներով կը կատարուին դիւրամատչելի գիներով։ Գործադրութիւնը մաքուր ու արագ։

Փափաքողներուն կը զրկուի նմոյշներն պայմաններով մէկտեղ։ Դիմել առ

Ներսէ և Բաբեդեղեան

Առաքել Գօլէճ

4—5

Մարդաստան

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅԻՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՁԱՐԸ

Պատասպարելոյ հաց ու հանգերձ ճարկուելու տակաւ այս տարի ևս Համբարձման տօնի օրը բարեգործական պաղար պիտի ունենանք հաստատութեան մէջ։ Բաց ի որբուհիներուն պատրաստած ձեռագործներէն 500 կտոր իրեղէններու պէտք ունինք այս պաղարին համար. ուստի խոնարհաբար կը խնդրենք տան կամ վաճառատան մէջ աւելորդ համարուած նիւթերէն մաս մը շտրկել սոյն պաղարին, յիշելով Տէր Յիսուսի խոստումը թէ գաւթ մը պաղ ջուր իսկ նուիրողն առատ վարձքի պիտի արժանանայ։

Նիւթերը հաճիլ խրկել Պաշալ Հառու Մատթէոսեան Տպարանը, և կամ թղթաբերով առ

Գ. Պաշալ

Պրուսա

3—40